

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1947.

Första kammaren.

Nr 33.

Måndagen den 7 juli.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen.

Hans excellens herr statsministern *Erlander* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 326, med förslag till lag om särskilda åtgärder för polisverksamhetens upprätthållande i vissa fall.

Föredrogos och bordlades ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 26, sammansatta konstitutions- och första lagutskottets utlåtande nr 1, statsutskottets utlåtanden nr 243, 245 och 246, bevillningsutskottets betänkanden nr 46—49, bankoutskottets utlåtanden nr 52—56 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 47 och 49—52.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 241, i anledning av väckta motioner om dels utökning av antalet järnvägsfullmäktige, dels utredning rörande en kollegial styrelseorganisation vid statsbanorna.

*Om utökning
av antalet
järnvägsfull-
mäktige m. m.*

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Forsslund* m. fl. (I: 49) och den andra inom andra kammaren av herr *Lindahl* m. fl. (II: 91), hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att antalet järnvägsfullmäktige skulle enligt vissa grunder ökas från nuvarande två till fyra.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Wehtje* (I: 128) och den andra inom andra kammaren av herr *Olson* i Göteborg (II: 222), hade hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om snabbutredning, huruvida och i vilken utsträckning ökade befogenheter beträffande personalärenden, medelsförvaltning, taxepolitik m. m. kunde lämnas åt en efter kollegiala principer organiserad järnvägsstyrelse, samt att resultatet av denna utredning måtte föreläggas riksdagen.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet anfört:

»Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 6 juni 1947 har chefen för kommunikationsdepartementet bemyndigats tillkalla utredningsmän för att verkställa utredning rörande statens järnvägars organisation. Av direktiven för utredningen framgår, att de i förenämnda motioner berörda spörsmålen skola upptagas till behandling av utredningsmännen. Med hänsyn härtill synes någon framställning i ämnet av riksdagen icke vara påkallad. Utskottet får sålunda hemställa,

a) att motionerna I: 49 och II: 91 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

b) att motionerna I: 128 och II: 222 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

Herr **Forsslund**: Herr talman! Jag har i denna kammare tillsammans med fem övriga ledamöter — jag skulle kanske tillägga: äldre ledamöter — hemställt i en motion, att riksdagen måtte besluta, att antalet järnvägsfullmäktige

Om utökning av antalet järnvägsfullmäktige. (Forts.)

skulle ökas från nuvarande två till fyra och att de skulle utses på sätt som jag närmare angivit i motionen. Jag ber nu att för min del få beklaga, att utskottet inte kunnat tillstyrka denna hemställan, som inte är någonting annat än vad Kungl. Maj:t förelade 1920 års riksdag. Ännu 27 år efter det att Kungl. Maj:t framlade ett sådant förslag, som då inte bifölls, har det trasslat till sig på ett sådant sätt, att utskottet inte kunnat biträda yrkandet, ehuru viljan sannolikt finnes.

Det lär ha tillkommit en omständighet, som utskottet redovisar med de få orden, att enligt direktiven för utredningen rörande statens järnvägars organisation skola dessa spörsmål behandlas av utredningsmännen.

Jag får då för min del säga, att denna motion inte tarvar någon utredning. Den berörda personalen har också i sin facktidskrift tydligt och klart givit till känna sin önskan att man nu borde gå fram, som det heter där, ett steg på vägen och bifalla vad som yrkats i motionen och fullgöra vad man under så många år underlåtit. Jag tycker, att vi egentligen inte ha råd att hindra personalen att få det medinflytande som det här är fråga om, framför allt inte i en tid, då driftskostnaderna inom järnvägsväsendet börja bli så stora, att de närma sig inkomsternas höjd. Då ligger det vikt uppå, att personalen i tid får organiserat samarbete med ledningen för företaget.

I motionen har jag vidare yrkat, att inte bara personalen utan också allmänheten skulle få en representant i järnvägsfullmäktige. Sedan 40 år tillbaka finnes som bekant detta organ, i vilket näringslivet och handeln äro representerade. Där saknas dock en representant för de stora lager av befolkningen, som inte kunna hänföras till just dessa två grupper. Jag har ansett, att det skulle vara lämpligt, att även de hade en representant i fullmäktige.

Av dessa två anledningar har jag ansett, att man borde öka antalet fullmäktige från två till fyra, och det borde ha kunnat ske oberoende av den utredning, som nu har igångsatts. Jag får samtidigt beklaga, att i direktiven för utredningen inte talas om personalens medinflytande i annan mån än att man säger några ord om att utredningen bör beakta och ompröva vad som har framförts i de nu föreliggande motionerna.

Nu skall jag, herr talman, inte uppmana till någon debatt om denna sak. Jag har bara velat ge till känna, att jag anser, att riksdagen borde ha kunnat gå rakt på sak och med ja eller nej besvara frågan, om de två nämnda grupperna borde få var sin representant i denna fullmäktigeinstitution, representanter, som inte ingripa i den dagliga ledningen, men som utgöra en förbindelseled mellan å ena sidan personalen och allmänheten och å den andra den förvaltande styrelsen, järnvägsstyrelsen.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman! Herr Forslund yttrade, att hans motion inte behövde någon utredning, utan han betraktade som alldeles självklart, att den genast borde bifallas.

Emellertid förhåller det sig faktiskt så, att kommunikationsministern så sent som den 6 juni erhållit bemyndigande tillkalla sakkunniga för att utreda en hel del spörsmål rörande järnvägsstyrelsen och dess förvaltning — kollegial styrelse o. s. v. Det står i direktiven för utredningen: »I samband därmed bör spörsmålet om bibehållande och organisation av järnvägsfullmäktige och järnvägsrådet ägnas uppmärksamhet.» I slutet av direktiven heter det vidare att vid utredningen skall beaktas »också vad som anförts i de vid 1947 års riksdag i ämnet väckta motionerna».

Det står således tydligt utsagt i direktiven, att även de i dag behandlade motionerna skola beaktas vid utredningen. Det torde väl strida mot varje ku-

Om utökning av antalet järnvägsfullmäktige. (Forts.)

tym, att man, när det finns så klara direktiv för en utredning, som är igångsatt, föregriper utredningen genom att fatta ett beslut på grund av en motion.

Till detta kan läggas, att utredningen enligt direktiven är avsedd att verkställas skyndsamt — man förutsätter tydligen ett förslag till nästa års riksdag. Det finns därför ingen anledning att bifalla de här föreliggande motionerna. Jag trodde, att motionärerna skulle ha känt sig tacksamma över att deras önskemål beaktats så snabbt, att utredningen redan har kommit i gång, när motionerna behandlas. Att motionerna komma så sent inför riksdagen beror på att vi för länge sedan fått kännedom om att en utredning skulle igångsättas, och det var för att avvakta direktiven för utredningen som statsutskottet inte behandlat motionerna tidigare.

Sedan direktiven nu äro kända, föreligger enligt utskottets mening ingen anledning till annan hemställan än den som utskottet här gör och till vilken, herr talman, jag yrkar bifall.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets memorial nr 242, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om antalet hemvärnsofficers- och hemvärnsunderofficersbefattningar, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av bankoutskottets memorial nr 51, angående avskrivning av osäkra fordringar vid riksbankens huvudkontor, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område jämte i ämnet väckta motioner. *Ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.*

I en till riksdagen den 6 juni 1947 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 280, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

1) antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om viss avgift å mjölk, grädde och ost;

2) medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering under nästkommande regleringsår av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med av föredragande statsrådet angivna riktlinjer;

3) å riksstaten för budgetåret 1947/48 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av 68 000 000 kronor;

b) till Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet ett reservationsanslag av 90 000 000 kronor;

c) till Prisrabatterning å vissa livsmedel ett anslag av 60 000 000 kronor;

4) å kapitalbudgeten för budgetåret 1947/48 under Fonden för låneunderstöd till Lån till främjande av avsättning av inhemsk ull anvisa ett investeringsanslag av 300 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)

1) I: 360 av herr *Domö* m. fl., likalydande med II: 516 av herr *Pehrsson-Bramstorp* m. fl., vari hemställdt, att riksdagen måtte besluta, att den inkomstförbättring, som för regleringsåret 1947/48 skulle tillföras jordbruket, skulle beräknas till 200 miljoner kronor, vilken inkomstförbättring skulle åvägabringas på sätt som senare skulle överenskommas mellan statens livsmedelskommission och jordbrukets organisationer med hänsyn till försörjnings- och näringspolitiska synpunkter, varvid dock skulle iakttagas, att huvuddelen av inkomstförbättringen, i den mån den icke kunde åstadkommas genom sänkta förnödenhetspriser, skulle läggas på mjölk och mejeriprodukter;

2) I: 361 av herr *Albertsson* m. fl., likalydande med II: 517 av herr andre vice talmannen *Carlström* m. fl., vari hemställdt, att riksdagen vid behandlingen av förevarande proposition måtte uttala sig för en sådan prissättning å jordbruksprodukter, att jordbruket tillfördes en inkomstökning av 200 miljoner kronor;

3) I: 364 av herr *Elofsson, Gustaf*, m. fl., likalydande med II: 523 av herr *Johnsson* i Kastanjegården m. fl., vari hemställdt, att riksdagen vid behandlingen av förevarande proposition måtte besluta, att fabrikspotatispriset skulle höjas med 4 i stället för 2 öre per hektoliter och stärkelseprocent;

4) II: 519 av herr *Karlsson* i Stuvsta m. fl., vari hemställdt, att riksdagen i anledning av förevarande proposition måtte besluta att utöver den inkomstökning, som tillerkänts jordbruket genom Kungl. Maj:ts beslut, förorda att en ytterligare inkomstförbättring för jordbrukets utövare borde ernås genom en effektivare statlig priskontroll i fråga om jordbrukets förnödenheter och andra industrivaror samt att producentbidraget på mjölk till mindre brukare höjdes med ett öre per kilogram för nästa regleringsår, med ett maximerat bidrag av 100 kronor per kvartal och i övrigt enligt gällande bidragsskala;

5) II: 520 av herr *Andersson* i Mölndal m. fl., vari hemställdt, att riksdagen måtte besluta att till prisrabattering å vissa livsmedel anvisa ett anslag av 70 000 000 kronor.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, måtte

1) med förklaring, att riksdagen funnit viss ändring böra företagas i förslaget till förordning om viss avgift å mjölk, grädde och ost, för sin del antaga under punkten infört förslag till förordning i ämnet;

2) medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering under nästkommande regleringsår av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med av utskottet förut i utlåtandet angivna riktlinjer;

3) å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1947/48 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av 68 000 000 kronor;

b) till Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet ett reservationsanslag av 90 000 000 kronor;

c) till Prisrabattering å vissa livsmedel ett anslag av 60 000 000 kronor;

4) å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1947/48 under Fonden för låneunderstöd till Lån till främjande av avsättning av inhemsk ull anvisa ett investeringsanslag av 300 000 kronor;

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)

B. att motionerna I: 360 och II: 516, I: 361 och II: 517, I: 364 och II: 523 ävensom II: 519 samt II: 520, i den mån de icke kunde anses besvarade med vad utskottet förut anfört och hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motiveringen hade utskottet erinrat om att Kungl. Maj:t den 5 juli 1947 meddelat beslut rörande prissättningen på jordbrukets produkter, innebärande en ökning av de i normalkalkylen upptagna inkomsterna med i runt tal 156 miljoner kronor, varav närmare 13 miljoner kronor beräknades komma att tillföras jordbruket under återstoden av innevarande regleringsår. Utskottet hade därefter anfört bland annat följande:

»Det torde icke råda delade meningar om att en jämställdhet i lönehänseende mellan jordbrukets yrkesutövare och andra jämförliga yrkesgrupper måste eftersträvas. Riksdagen har även — senast vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken — givit sin principiella anslutning till önskemålet om en successiv reducering av den nu förefintliga inkomstklyftan. Huruvida denna utjämning skall kunna genomföras i snabbare takt än hittills varit fallet måste emellertid såsom föredragande statsrådet framhållit bliva beroende av det ekonomiska läget och utvecklingstendenserna i allmänhet inom näringslivet. Det ligger i sakens natur, att det i nuvarande penningpolitiska läge möter större svårigheter att tillföra jordbruket den önskvärda inkomstförbättringen än eljest. Genom Kungl. Maj:ts beslut i prisfrågan har emellertid möjliggjorts en ökning av arbetsinkomsterna inom jordbruket, som procentuellt överstiger de genomsnittliga lönehöjningarna under innevarande år inom näringslivet i övrigt. Ehuru utskottet anser det vara i och för sig önskvärt, att en ytterligare inkomstökning kunnat tillföras jordbruket och inkomstklyftan därigenom redan nu kunnat reduceras i ännu högre grad, har utskottet funnit sig icke böra i nuvarande läge förorda en ytterligare prishöjning på jordbruksprodukter. Prisstegringar av den storleksordning, som skulle erfordras för att medgiva den önskvärda inkomstförbättringen, skulle nämligen enligt utskottets uppfattning medföra ökade risker för en ytterligare försämring av penningvärdet.»

Reservation hade avgivits av herrar *Tjällgren, Beck-Friis, Näslund, Hagman, Liedberg, Gustafson* i Vimmerby och *Carlström*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

A. att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition samt motionerna I: 360 och II: 516, I: 361 och II: 517 ävensom I: 364 och II: 523, måtte

1) med förklaring, att — — — (lika med utskottet) — — — investeringsanslag av 300 000 kronor;

B. att motionerna II: 519 och II: 520, i den mån de ej kunde anses besvarade med vad reservanterna förut anfört och hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Den av reservanterna förordade motiveringen innehöll bland annat ett uttalande av följande lydelse:

»De förhoppningar, som tidigare ställts i fråga om lägre priser å förnödenheter av skilda slag efter världskrigets upphörande, ha som känt är ännu icke infriats. Jordbruket synes därför för närvarande vara hänvisat till att huvudsakligen genom höjda inkomster uppnå den erforderliga bärkraften. De förslag härutinnan, som Kungl. Maj:t förelagt riksdagen, synas dock icke utskottet tillräckliga. I motionerna I: 360 och II: 516 samt I: 361 och II: 517

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)
har såsom förut nämnts den erforderliga inkomstförbättringen angivits till 200 miljoner kronor. Utskottet finner, att i motionerna övertygande skäl anförts härför, och förordar sålunda, att jordbruket genom höjda inkomster och/eller sänkta priser å driftsmedel under regleringsåret 1947/48 tillföres en inkomstökning av 200 miljoner kronor.»

Herr Tjällgren: Herr talman! Då jag nu begärt ordet för att i allra största korthet yttra mig om det föreliggande utskottsutlåtandet, nämligen jordbruksutskottets utlåtande nr 67 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område, kan jag inte underlåta att beklaga, att det inom utskottet inte visat sig möjligt att uppnå enighet om det sammanlagda belopp, som är behövt för de åtgärder, som nyss nämnts. Hade så kunnat ske, skulle ju utskottets utlåtande ha varit enhälligt, vilket jag så gärna hade hoppats och trott.

Jag ämnar inte nu ingå på några detaljer i det föreliggande förslaget. De framgå ju av utskottsutlåtandet, och därför är det enligt min mening onödigt att ingå därpå. Jag skall endast yttra några få ord om utlåtandet i allmänhet.

Såsom jag nämnde ha vi inom utskottet inte kunnat bli eniga om vårt beslut. Vem eller vilka som närmast bära ansvaret härför skall jag inte uttala mig om, åtminstone inte för närvarande. Men jag måste säga, att det är svårt att fördölja den tanken, att det nog borde ha kunnat vara möjligt för i första hand regeringen och sedan utskottsmajoriteten att tillmötesgå de enligt min uppfattning synnerligen rimliga krav, som jordbrukarna och deras organisationer i detta fall ställt i fråga om beloppets storlek. Det är naturligtvis för oss jordbrukare enbart glädjande — det vill jag passa på att säga vid detta tillfälle — att höra och konstatera, hurusom från olika håll ofta omvittnas och försäkras, och detta kanske inte minst under de senaste åren, att man är beredd att göra snart sagt allt för att stödja jordbruket och dess utöfvare. Ja, det har ju på sista tiden upprepade gånger framhållits, att de som äro sysselsatta i jordbruket, antingen som egna företagare eller som anställda, böra beredas en ersättning för sitt arbete, som är likvärdig med den som andra jämförliga befolkningsgrupper erhålla, och det är ju detta, erinra vi oss, som enligt Kungl. Maj:ts proposition nr 75 till årets riksdag skall vara målsättningen för den framtida jordbrukspolitik.

Jag kan inte underlåta att säga, herr talman, att såvitt jag förstår skulle utövarna av jordbruksnäringen i detta land ha varit mera tacksamma, därest även någon gång i handling visats, att det funnes allvar bakom de försäkringar och uttalanden, som jag nyss nämnde. Är det allvarligt menat, att jordbruksbefolkningen bör beredas en ersättning för sitt arbete, som är likvärdig med andra jämförliga befolkningsgruppers, då borde väl i all rimlighets namn de krav, som vid förhandlingar emellan å ena sidan regeringen och å andra sidan representanter för jordbrukarnas organisationer — Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet landsbygdens folk — de sistnämnda framförde, ha accepterats av regeringen. Utskottsmajoriteten har, såsom framgår av det föreliggande utskottsutlåtandet, helt anslutit sig till regeringens förslag. Det är i främsta rummet denna inställning från regeringens och utskottsmajoritetens sida, som gjort, att även de börjat ställa sig tvivlande, som i likhet med undertecknad i det längsta hoppats och trott, att det jämväl på det hållet fanns en ärlig vilja till samförsänd och till uppnående av det mål man så vackert sagt sig eftersträva, nämligen — jag nödgas återigen upprepa det — en ersättning för arbetet vid jordbruket som är likvärdig med ersättningen till andra jämförliga befolkningsgrupper. Vi torde väl alla kunna vara ense om att de från jordbrukarorganisationerna framförda kraven grunda sig på odiskutabla kalkyler.

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)

I den allmänna debatten rörande detta ärende hör man ej sällan den mening-
en uttalas, att jordbrukarna ha alltför stora anspråk, de ställa orimliga krav.
Jordbrukarna borde i någon mån, säger man, också tänka på andra yrkes-
grupper, inom vilka det finns människor, som ha det sämre i ekonomiskt hän-
seende än många jordbrukare. Ja, jag skall gärna medge, att det finns män-
niskor, som ha det sämre, men det finns också jordbrukare i detta land, som
ha synnerligen svårt att klara sin ekonomi, trots att de få finna sig i en mycket
låg levnadsstandard och ha hårt arbete och ofta en mycket lång arbetsdag.

Det är kanske nödvändigt att erinra om att den sak, som vi nu närmast
diskutera, berör inte endast jordbrukarna själva. Den berör givetvis också —
och man vågar måhända säga i ännu högre grad — de i jordbruket anställda.
Det synes därför under nuvarande förhållanden ofrånkomligt, att varje in-
komstförbättring för jordbruket omedelbart får inverka på dessa anställdas
löner. På grund av den starka konkurrens om arbetskraften, som vi ju alla
känna till och som vi för inte så länge sedan yttrade oss om här i riksdagen,
torde i annat fall strömmen av arbetskraft från jordbruket komma att medföra
rent katastrofala följder. Man måste på grund härav räkna med att de sum-
mor, som kunna bli tillförda jordbruket genom prisförbättringar under tiden
före den 1 september 1947, omedelbart tagas i anspråk för förbättrade löner
inom jordbruket. Dessa summor måste därför anses förbrukade vid det nya
regleringsårets ingång. Såsom också i ett par motioner framhållits, måste det
således både för jordbruket och för dess anställda anses synnerligen angeläget,
att eventuella prishöjningar på jordbrukets produkter så snart som möjligt
få återverka på lantarbetarlönerna. Eftersläpningen i dessa i jämförelse med
löneutvecklingen inom andra näringsgrenar torde nämligen för närvarande
och till dess en ändring i löneläget inträffar avsevärt försvåra jordbrukets
arbetskraftsproblem. Medan övriga arbetargrupper fingo sina löner justerade,
som vi veta, från den 1 januari innevarande år, ha lantarbetarna ännu inte
erhållit någon löneförbättring, om vi undantaga den femprocentiga höjningen
av grundlönen från den 1 maj, vilken höjning för jordbrukets arbetare ger,
såvitt jag är riktigt underrättad, 3,5 öre per timme.

Utvecklingen är för närvarande synnerligen oroväckande. Trots att lantar-
betarorganisationen står fast vid gällande kollektivavtal, ha de fall blivit allt
vanligare — har det sagts mig — då enskilda medlemmar av organisationen
lämna jordbruket på grund av att väsentligt bättre villkor erbjudas inom andra
fack. En snar löneförbättring för lantarbetarna framstår med hänsyn till den-
na utveckling såsom oundgängligen nödvändig. Inom utskottet berättade en
trovärdig man, att det på vissa håll inom landet finnes agenter, som gå om-
kring och värva lantarbetarna till industrien, som naturligtvis på grund av
sin ekonomiska ställning kan betala mycket högre löner än vad jordbruket
på grund av priserna på dess produkter är i tillfälle att göra.

Enligt min mening är det alldeles ofrånkomligt, att därest man överhuvud
taget skall få behålla någon arbetskraft vid jordbruket, måste inom den när-
maste tiden lönerna för däri anställda undergå en skälig justering uppåt. Men
för att så skall kunna ske, måste givetvis jordbrukarnas inkomster också ökas
i motsvarande grad. Annars blir det ganska snart, föreställer jag mig, brist
i jordbrukarnas kassor.

I propositionen har uttalats, att det skulle möta oöverstigliga svårigheter
att tillföra jordbruket det av jordbruksorganisationerna begärda beloppet —
det var ju 200 miljoner kronor, som vi alla veta. Vi reservanter kunna inte
ansluta oss till denna uppfattning och vi vilja fråga: vad är det för oöver-
stigliga svårigheter?

Jag vill vidare i detta sammanhang erinra om att de förhoppningar, som

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)
tidigare ställts i fråga om priset på för jordbruket erforderliga förnödenheter av skilda slag efter världskrigets upphörande, som bekant ännu icke ha infriats. Jag åsyftar priset på redskap och maskiner, konstgödsel o. s. v. Visserligen vore det frestande att nu i någon mån diskutera även de höga byggnadskostnaderna för jordbruket, men för att inte alltför länge upptaga tiden, avstår jag därifrån för närvarande.

Beträffande det av Kungl. Maj:t nu föreslagna sättet att genom de prisreglerande åtgärderna uppnå en viss inkomstförbättring ha vi ingenting att erinra. Vi förutsätta emellertid, att den närmare utformningen härav sker i samråd med jordbrukarnas ekonomiska organisationer.

Jag skulle här för min del vilja tillägga, att jag med hänsyn till mjölkproduktionens betydelse för de mindre jordbrukarna i allmänhet och för de norrländska jordbrukarna i synnerhet hoppas, att de ytterligare prisförbättringar, som komma att genomföras, i största möjliga utsträckning måtte komma denna produktionsgren till del. Jag vill vidare i samband härmed påpeka, att vissa prisförbättringar på mjölk inte nödvändigt behöva medföra prishöjningar på all mjölk och på alla mjölkprodukter. Vi uttala också i vår reservation tveksamhet om tillrädligheten att höja smörpriset. Däremot torde en viss höjning av priset på såväl konsumtionsmjölk som grädde och ost kunna övervägas.

I vår reservation tillåta vi oss även att framhålla, att utan större inverkan på levnadskostnaderna torde spannmålspriserna kunna höjas. Det mindre jordbrukets intressen torde kunna tillgodoses, om det större och medelstora jordbruket stimuleras att icke blott odla, utan även i oförädlad form sälja fodermedel.

I reservationen uttala vi vidare i stort sett följande.

De möjligheter, som sålunda exemplifierats, kunna givetvis kompletteras med andra icke närmare angivna, lika väl som prissänkningar å förnödenheter, i den mån dylika kunna åstadkommas, giva samma resultat. Jordbrukets omkostnader äro emellertid i kalkylen beräknade med hänsyn till påräkneliga marknadspriser å driftsmedel och förnödenheter. Om ytterligare prissänkningar å dessa anses böra komma till stånd, kan det därför bliva ofrånkomligt att under en övergångstid anvisa de medel, som härför krävas, på annat sätt än genom prishöjningar. Sammalunda blir fallet, om nödiga prisförbättringar på produkter icke anses böra slå igenom gentemot konsumenterna. Om dylika utvägar i någon mån skulle anlitas, böra de dock ha karaktären av tillfällighetsåtgärder, som icke avse att rubba det nu delvis genomförda, delvis tilltänkta slopandet av livsmedelsrabatter och konsumentsubventioner. Vi anse nämligen, att det finnes grundade skäl för den uppfattningen, att jordbruksproduktionen och prisnivån å förnödenheter skola utvecklas på ett sådant sätt, att jordbruket därigenom efter hand erhåller förbättrad lönsamhet.

Beträffande mjölk- och matfettsregleringen skall jag i allra största korthet säga några ord. I en motion i andra kammaren, nr 519, har föreslagits en höjning av producentbidraget på mjölk till mindre jordbrukare med 1 öre per kg för att åstadkomma en mera rättvis inkomstförbättring för de mindre jordbrukarna. I viss mån torde emellertid detta syfte nås genom Kungl. Maj:ts förslag, att arealgränsen för producentbidraget skall sänkas från 25 till 15 hektar. Utskottet tillstyrker detta Kungl. Maj:ts förslag, men förutsätter därvid, att det härigenom inbesparade beloppet, vilket uppskattas till ungefär 8 miljoner kronor, skall användas inom sådana områden, att det till huvudsaklig del kommer det mindre jordbruket till godo.

Under de senaste budgetåren ha vissa belopp ställts till förfogande för, som

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)

det heter, produktionsbefrämjande åtgärder på jordbrukets område i Norrland samt de delar av Kopparbergs och Värmlands län, där jordbrukets ställning är i stort sett likartad med den i Norrland. För vart och ett av de sju senaste budgetåren har ju medgivits, att ett belopp av 900 000 kronor finge för berörda syfte utgå av anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. I den kungl. propositionen föreslås, att även för nästa budgetår ett lika stort belopp skall utgå för samma ändamål. Då jag är norrlänning och känner till hur välbehövt detta anslag har varit och fortfarande kommer att bli, kan jag inte annat än med tillfredsställelse hälsa detta förslag i propositionen, vilket förslag utskottet också tillstyrkt.

Då jag ser, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet är närvarande här, vill jag, innan jag slutar, passa på och vädja till regeringen — och närmast då jordbruksministern — att det nyssnämnda bidraget måtte komma att utgå även efter det att den av årets riksdag beslutade omorganisationen av hushållningssällskapen trätt i kraft.

Herr talman! Det skulle ju vara mycket mera att tillägga med anledning av föreliggande utskottsutlåtande, men jag vet, att flera talare äro anmälda, och de kanske komma att mera syssla med detaljerna. Jag skall nu sluta med att yrka bifall till den av mig med flera avgivna, vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Johansson, Henry: Herr talman! I likhet med jordbruksutskottets ärade ordförande, som talade före mig, kan jag uttrycka ett beklagande av att man inte inom jordbruksutskottet kunde komma till enighet om den nu föreliggande frågan. Det har i själva verket inte rätt några delade meningar inom utskottet om nödvändigheten att för jordbruket eftersträva jämställdhet i lönehänsende med jämförliga yrkesgrupper, och jag upprepar, att det hade varit angenämare, om utskottet nu hade kunnat enas om ett förslag och vi hade kunnat undgå en kanske sinnesupprivande debatt — om inte här i kammaren så dock ute i landet — efter det beslut, som fattas i dag.

Jag avslöjar ingen hemlighet när jag säger, att man inom utskottet gjorde verkligt stora ansträngningar för att nå enighet. Utskottsmajoriteten ansåg sig emellertid inte kunna ta på sitt ansvar att gå hur långt som helst, detta bland annat med hänsyn till de ytterligare prisstegringar, som skulle bli en följd och som skulle bli betydande vid ett hundraprocentigt tillmötesgående av jordbrukarnas krav; jag vill inom parentes säga, att jag har den känslan, att för att nå enighet hade nog majoriteten i jordbruksutskottet fått lov att sträcka sig upp till 100 procent av reservanternas krav. Vi måste dessutom, och det är kanske det viktigaste, ta den största hänsyn till de tungt vägande skäl, som herr statsrådet anförde i fråga om det penningpolitiska läget i sin proposition.

Utom de skäl, som utskottet anförde i sin motivering, skall jag, herr talman, be att få ta tiden i anspråk några ögonblick för att anföra ytterligare några av de skäl, som påverkat jordbruksutskottets inställning.

I likhet med de närmast föregående åren har med vederbörligt bemyndigande livsmedelskommissionens statistiska byrå utfört en undersökning av 11 000 jordbrukares under 1945 avgivna självdeklarationer. Jag skall innan jag går vidare inte underlåta att stryka under, vad LK själv säger i sina kommentarer till undersökningen, nämligen att det undersökta materialet torde representera företag med något högre produktionsförmåga och med mera rationella driftsförhållanden än genomsnittsjordbruket. Men därvid gäller, att det inte bara är de framkomna beloppen på inkomster, som äro för höga, utan även utgifterna ligga högre än hos genomsnittet. Dessa undersökningars huvudsakliga

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)
uppgift är att avspegla de från år till år inträffade förändringarna i jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter.

Från 1944 till 1945 har inkomstökningen varit 3,3 procent, medan utgifternas ökning stannade vid 2,9. Inkomstökningen hänför sig praktiskt taget helt och hållet till försäljningen av animaliska produkter, vilken post visar en uppgång med 6,7 procent. Alltså är uppgången främst markerad för mjölk-, kött-, ägg- och fjäderfäproduktionen. Stegningen i utgifterna beror framför allt på de ökade arbetsomkostnaderna. Ökningen av kostnaden för kraftfoder är liten och för gödningsmedel praktiskt taget ingen. Ränteutgifterna ha mellan de bägge nämnda åren sjunkit rätt kraftigt eller med 4,3 procent, vilket visar, att den allmänna förbättringen medgivit inlösen av lån, d. v. s. man har kunnat öka förmögenheten. Jag vill erinra om att ränteläget ju har varit praktiskt taget fastlåst under de senaste åren.

Jag nämner detta för att få säga, att den takt, varmed statsmakterna medverkat till förbättring av jordbrukets följsamhet i ekonomiskt avseende med andra näringar, inte rimligen kan kritiseras. Jag har i stället en känsla av att jordbruket väl beretts kompensation för de stegrade avtalslönerna, och fråga är, om i lantarbeterna utöver vad de erhållit kunnat beredas ytterligare förmåner — allt i syfte att hålla kvar arbetskraften vid jordbruket, vilket ju med all rätt framhållits såsom varande mycket svårt under de senaste åren.

Samtidigt få vi emellertid komma ihåg, att det har funnits och finnas andra näringar, som också de ha haft det mycket svårt att hålla kvar arbetskraften. Detta gäller kanske inte minst handeln, vilken näringsgren som bekant inte tillnärmelsevis fått kompensation för de stegringar i löneutgifter och andra utgifter, som ha ägt rum. Man har således inte inom denna näring blivit i tillfälle att öka den marginal, som skall täcka kostnaderna.

Utan tvivel har den ekonomiska utvecklingen inom jordbruket under 1946 liknat den, som jag nyss relaterade från 1945 och som kommit fram ur LK:s undersökning av deklaramaterialet. När jag säger, att det inte torde ha varit sämre 1946, stöder jag mig på det förhållandet, att den för de olika åren upprättade jordbrukskalkylen på något år när lämnat överskott. Tyvärr har metoden för kalkylen så att säga bokslut lagts om, så att det för närvarande ej är möjligt att med siffror belysa de olika årens slutresultat, men så långt jag har varit i tillfälle att följa utvecklingen på detta område — och jag har stått i rätt intim kontakt därmed under de senaste åren — kan man säga, att kalkylen har visat överskott. Ha för något område av vårt land genom torcka eller andra natursvårigheter inkomsterna för jordbruket inte räckt till för det innevarande året, har ju staten anvisat medel av olika slag för att hålla de därav träffade skadeslösa.

Nu vill jag säga, att både de oantastade överskotten i kalkylerna och subventionerna ingå i överenskommelsen mellan staten och jordbruket, och vad jag sagt är inte något som helst uttryck för missunnsamhet.

Sannolikheten talar för att det innevarande årets kalkyl blir en överskottskalkyl. Till bevis för det påståendet skulle jag kunna dra fram en rad siffror. Jag skall nöja mig med att peka på ett par. Om man studerar de tabeller, som åtfölja propositionen, finner man, att en hel del av de produkter, som jordbruket framställer, ha jämfört med 1945/46 under det innevarande produktionsåret visat en inte obetydlig ökning. Detta gäller t. ex. produktionen av ost. Under det innevarande året har dessutom en inte obetydlig fölslakt ägt rum. Inkomsterna härifrån äro inte upptagna i kalkylen, vilket för övrigt inte heller varit fallet under de närmast föregående åren. Men till skillnad mot tidigare år har slakten av föl varit betydande 1946/47, och då prisbildningen har varit fri, har köttet betalats jämförelsevis bra, betydligt bättre

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)

än det vanliga hästköttet, vars medelpris ju räknas med i kalkylens inkomster. Inte heller det kommande produktionsåret 1947/48 har man upptagit någon inkomst av slakt av föl.

I den nu föreliggande kalkylen har förbrukningen av matpotatis uppskattats till 875 000 ton. Försäljningen beräknas inbringa 13,50 per deciton, vilket är 50 öre lägre än det genomsnittspris, som man förutsätter för innevarande år — ingen har bestritt, att det kommer att ge genomsnittligt 14 kr. per deciton. Det är en aktningvärd försiktighet man lägger i dagen från LK:s och de övriga myndigheternas sida, då man nu helt sonika reducerar priset med 50 öre, och det i dessa tider, då allting går åt, framför allt allting som du ger att äta.

Jag håller för min del för troligt, att beräkningen att priset på matpotatisen blir 50 öre lägre inte kommer att hålla streck. Jag är övertygad om att även det kommande produktionsåret kommer matpotatisen att ge 14 kronor, alltså 50 öre mer än kalkylen upptar. På 875 000 ton betyder 5 kronor per ton cirka 4,4 miljoner kronor.

I kalkylen har ingen ökning beräknats ske beträffande kalvslakten, trots att antalet kor beräknas stiga med 15 000. Sannolikt kommer flertalet av dessa kor att lämna avkomma, vilket ger ökade inkomster i kalkylen.

Antalet slaktsvin har upptagits till 1 476 000 mot 1 492 000 i innevarande års kalkyl. Denna minskning grundar LK på det förhållandet, att antalet suggor vid räkningen i oktober 1946 visade en nedgång med 1,2 procent. Följaktligen är avkastningen av svinslakten nedräknad med 1 400 ton. Emellertid visa betäckningssiffrorna för innevarande år en mycket glädjande ökning, och det bevisar intresset för betäckning av ungsuggor. Under januari—april i år har antalet redovisade betäckningar stigit med i runt tal 9 000. Med ett utbytestal av åtta per betäckning bör det göra 72 000 grisar mer till nästa år, om de få leva, och dessa böra ge 6 000 ton fläsk, som enligt överenskommelsen skall betalas med 2 kronor 57 öre per kg. Det blir enligt mitt förmenande en ökning med åtskilliga miljoner kronor.

Beträffande inkomsten av äggproduktionen har man visserligen räknat upp jordbrukets andel i produktionen från 54 070 till 60 040 ton för nästa produktionsår, detta därför att vi ha beräknat få en miljon fler hönor och dessutom nu kunna räkna med att varje höna lämnar 114 ägg per år mot tidigare bara 112. Men denna ökning har utövat sådan inverkan på den s. k. LK-delegationen, att man inte vågat sätta nästa års medelpris för ägg högre än 280 öre mot 290 i innevarande års kalkyl, och detta trots att medelpriset i år hittills legat inte vid 290 utan vid 294 öre per kg. För dagen är avräkningspriset till producenten 3 kronor per kilo ägg. Ett medelpris i närheten därav är inte osannolikt för det kommande produktionsåret, och en stegring med 20 öre per kilo gör för 60 miljoner ton 12 miljoner kronor.

Det nämnda medelpriset, 2,80, som är upptaget i kalkylen, skall upprätthållas på så sätt, att vid ett bottenpris av 50 öre därunder, alltså 2,30, skall LK genom lagring och förmodligen — underförstått — genom export stödja prisbildningen. Detta ha reservanterna ingenting emot, men regeringen och utskottet anse billigheten kräva, att ett skydd beredes konsumenterna genom att när priset med mer än 50 öre överstiger 2,80 skall ytterligare prisstegring — alltså över 3,30 — motverkas genom att tillstånd ges till import, eventuellt införande av normalpris. Mot detta vända sig emellertid reservanterna i sin reservation bestämt och fordra, att prisutvecklingen uppåt skall få ske fullständigt ohämmat. En sådan inställning är, anser jag, fullständigt orimlig. Jag upprepar i detta sammanhang, att det inte är 2,80 som är maximipris, utan först 3,30. — Det pris vi få betala i detaljhandeln är ju ett helt annat, för närvarande omkring 4 kronor.

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)

Av vad jag nyss har anfört beträffande kalkylens enligt min mening för låga uppräknig av en del av inkomstposterna — det kan vara flera än de av mig nämnda, fölslakten, priset på matpotatis, beräkningen av kalvslakten och svinslakten samt medelpriset på ägg — ha vi inte kunnat undgå att finna, att man här har dolda reserver, som nå en god bit upp emot de av reservanternas såsom nödvändiga ansedda ytterligare miljonerna.

Det förtjänar i detta sammanhang att anföras, att när man bedömer det föreliggande förslaget, måste man beakta, att nya beräkningsgrunder tillämpats i fråga om bland annat arbetskostnaden samt kostnaden för volymökningen av maskiner och redskap, varigenom jordbruket i verkligheten tillförts en ytterligare inkomstförbättring.

Det är således med gott samvete som jag och majoriteten i utskottet kunnat ansluta oss till Kongl. Maj:ts förslag, och det är inte utan skäl som vi anse, att det vid de blivande förhandlingarna med lantarbetarna bör kunna ges en sådan utfyllnad av avtalet, att man även i ören når upp till vad jämförbara grupper erhållit i år.

I detta sammanhang vill jag säga, att allt tal om att det vid den blivande omräkningen av kalkylen i augusti med all säkerhet kommer att visa sig, att de av mig nu nämnda dolda reserverna komma att uppslukas av en dålig skörd, som redan nu anses given, åtminstone på vissa håll, inte kan påverka mitt ställningstagande. Vi ha i dag att hålla oss till den föreliggande kalkylen och dess beräkningar. Inträffar det på ena eller andra hållet katastrofer för jordbruket, har det redan sagts, att den saken kommer att tas upp av statsmakterna, så snart augustiomräkningens resultat föreligger.

I den gemensamma borgerliga reservationen yrkas, att förbättringen utöver den av livsmedelskommissionen som balanserad betraktade kalkylen bör uppgå till 200 miljoner kronor, således 44 miljoner mer än vad utskottet föreslagit. Sättet för att nå upp till utskottets 156 miljoner kronor ha reservanternas ingenting att invända mot. För att få det däröver åskade beloppet bära försörjningspolitiska och produktionsmässiga faktorer beaktas, och man förutsätter kort och gott, att utformningen sker i samråd med jordbrukets ekonomiska organisationer.

Man är tveksam i reservationen om tillrädligheten av att höja smörpriset, och det kom också till uttryck i herr Tjällgrens anförande nyss. En viss höjning kan däremot ske av priserna på såväl konsumtionsmjölk som grädde och ost.

Det är nog riktigt, att det är skäl i att vi hejda oss inför att ytterligare höja smörpriset. Det nuvarande priset, 5 kronor 10 öre per kilo, är redan det 50 procent högre än före kriget. Det är att märka, att för en så dyr produkt som smör, som redan före kriget låg rätt högt i pris, betyder en ökning med 50 procent en ökning med 1 krona 70 öre. Det är så mycket för denna vara, att en ytterligare stegring sannolikt skulle medföra nedsatt efterfrågan. Tendens härtill spåras ju redan i de växande lagren.

Nyligen ha vi fått en prisstegring på konsumtionsmjölk, grädde och ost. Efter denna är medelpriset för hela riket på mjölk 33½ öre litern. Medelpriset för halvfet ost torde ligga i 3 kronor 20 öre i detaljhandeln. Med hänsyn till ostens närings- och sovelvärde är priset högt nog. För övrigt komme en ytterligare prisstegring lika stor som den vi nyss fingo i början av juni att utgöra en betydande beskattning av de bredare folklagren. Detta gäller inte minst mjölken. Två öre nyss och två öre till låter i och för sig inte avskräckande, men då vi veta, att vi för närvarande ha ett mjölkpris i Stockholm t. ex. av bortemot 40 öre litern och en åtgång av tre—fyra liter per barnfamilj och dag, blir det sannerligen en veckoutgift, som är betungande nog. Reaktionen

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)

häremot kan sannolikt inte utebli. År 1946 förbrukades 940 000 ton konsumtionsmjölk i landet. En ytterligare ökning med 20 kronor per ton ger 8,8 miljoner kronor per år.

Härtill kommer den kraftiga prishöjningen på köttvaror efter den $\frac{1}{6}$. Vid tidigare diskussioner härom har redan omnämnts, att 10 procents prishöjning, d. v. s. 25 öre per kilo fläsk, kommer att som konsekvens få en höjning av priset på benfritt sidfläsk med 60 öre per kilo. Köttfärs, som är fattigt folks söndagspoesi, rakar i höjden med 50 öre per kilo. På samma sätt kommer en ytterligare höjning av spannmålspriserna att verka. Det färdiga mjölet och ännu mer det färdiga brödet stiger i pris i kraftigare takt än spannmålen och det av naturliga skäl.

Av det nyss nämnda belopp på 200 miljoner kronor, som reservanterna fordra utöver den även utan dessa pengar enligt livsmedelskommissionen balanseerade kalkylen, har utskottet ansett sig kunna gå med på nära 80 procent. Av kalkylens hela omslutning, 2,5 miljarder, utgör vad som skiljer utskottet och reservanterna åt inte mer än $1\frac{3}{4}$ procent. Jag måste nog säga, att det uppnådda resultatet inte kan betraktas annat än som det är: anmärkningsvärt gott. Detta inte minst med hänsyn till de risker för igångsättande av en ohämmad prisskruv, som redan den medgivna överkompensationen innebär.

Att landets jordbrukare komma att hundra procentigt bli belåtna med det förslag, som utskottet framlagt, får man väl anse vara för mycket begärt. Säkert finns det producenter, som inte ansett sig kunna vara helt tillfreds, även om kompensationen blivit 200 miljoner kronor. Kåren är ju stor och rymmer sannolikt även ännu högre uppskruvade anspråk. Å andra sidan har man nog rätt att anse, att flertalet kan känna sig och även känner sig tillfreds med det uppnådda resultatet. Att man för den skillnad, som föreligger mellan utskottet och reservanterna, skulle företa sig åtgärder, som mer eller mindre hårt skulle träffa de stora konsumentgrupperna här i landet, vägrar jag att tro.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Näslund: Herr talman! Såväl den förre ärade talaren som ock utskottets ärade ordförande började sitt anförande med att beklaga, att det i utskottet inte hade kunnat åvägabringas en gemensam linje. Jag kan understryka detta beklagande, och jag kan också försäkra, att från den politiska meningsriktning, som jag här företräder, har det inte saknats ansträngningar att åstadkomma ett gemensamt förslag. Att enigheten inte kunde nås genom en samling vare sig kring regeringens förslag eller kring motionärernas är alldeles uppenbart. Man måste välja en annan linje, och jag är angelägen att understryka, att inget hinder skulle ha rests från vårt håll, därest man hade kunnat finna en sådan linje.

Jag skall liksom utskottets ärade ordförande inte här rikta något klander åt det ena eller andra hållet för att inte den samlande siffran ens kunde diskuteras. Jag bara konstaterar faktum och tillägger, att jag tror, att såväl för jordbruket i allmänhet som för folkhushållet i all synnerhet skulle det ha varit lyckligt, om man hade sluppit den diskussion och de kommentarer, som nu otvivelaktigt komma att följa på dagens riksdagsbeslut i det föreliggande ärendet. Jag uttalar inte detta såsom något hot eller på grund av någon önskan att svartmåla läget. Men jag känner till förhållandena tillräckligt väl för att veta, hur ömtålig situationen är och vilka svårigheter som kunna uppstå, om man inte kan tillmötesgå jordbrukarnas önskemål på detta område.

Jag vill, herr talman, härutöver deklarerera, att det på vårt håll icke har förelagat någon tvekan om att man bör slå vakt om det nuvarande smörpriset. Jag behöver inte närmare motivera angelägenheten härav, ty det ligger ju i sa-

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)
kens egen natur. Jag konstaterar bara, att det bland reservanterna inte har funnits någon förespråkare för en annan politik beträffande smörpriset. Där-
emot ha vi ifrågasatt, huruvida inte priset på konsumtionsmjölken skulle kunna
höjas med något eller några ören.

Herr Henry Johansson påpekade i sitt anförande, att mjölkpriset nyligen
höjts och att medelpriset för hela landet nu är 33,5 öre. Detta faktum är ju
ingen nyhet, utan det känna väl alla till. Jag hävdar för min del att mjöl-
ken trots denna prishöjning fortfarande är ett av våra allra billigaste livs-
medel. Det är väl då fullt rimligt, om mjölkproducenterna önska, att stats-
makterna i den nu inträdda situationen skola överväga, om inte även mjölk-
priset kan höjas något.

Herr Henry Johansson uppehöll sig vid en hel del detaljer, som jag inte i
detta sammanhang skall ingå på. På en punkt måste jag dock göra ett par
reflexioner, särskilt som ju herr Henry Johansson uppträder som utskotts-
majoritetens talesman.

Såväl departementschefen som utskottsmajoriteten erkänner, att det allt-
jämt finns en alltför stor inkomstklyfta mellan de i jordbruket sysselsatta
och övriga jämförliga yrkesgrupper. Såsom utskottets ärade ordförande på-
pekade, har riksdagen år efter år gjort detta konstaterande. Men man har all-
tid haft invändningar att göra när det har gällt att ta konsekvensen och i
handling söka minska klyftan mellan de olika inkomstgrupperna. Nu skyller
man på att man i dagens läge inte kan göra något ytterligare för att utjämna
denna inkomstklyfta, emedan man fruktar, att nya lönerörelser i så fall skulle
uppstå på arbetsmarknaden. Jag medger att vi här röra oss på ett mycket
känsligt område, men jag kan inte underlåta att fråga, när man anser att den
lämpliga tidpunkten är inne för en utjämning av inkomstklyftan mellan jord-
brukets folk och övriga näringsutövare i vårt land. Skola jordbrukarna vänta
till dess att den dagen kommer, då levnadskostnaderna för övriga yrkesgrup-
per ha nedgått så mycket, att man utan svårighet kan höja jordbrukspriserna
utan att levnadskostnaderna därmed drivas i höjden? Ja, då är jag rädd för
att denna väntan kommer att bli alltför lång.

Jag har i mitt stilla sinne inte kunnat underlåta att jämföra det belopp som
det här gäller, d. v. s. 44 miljoner, med storleken av den inkomstökning som
arbetarna i övrigt i vårt land ha erhållit under vinterns lönerörelser. I den
offentliga diskussionen i tidningspressen har man visserligen haft olika me-
ningar om storleken av denna inkomsthöjning, men om jag håller mig till det
belopp, som landsorganisationen har angivit, torde jag väl inte kunna miss-
tänkas för att ha anfört en alltför hög siffra. Landsorganisationen anger in-
komstökningen till i runt tal 500 miljoner kronor. Här gäller det en inkomst-
ökning av 40 miljoner kronor för en annan arbetstagargrupp. Man borde då,
tycker jag, på konsumenthåll kunna diskutera denna fråga mindre lidelsefullt.
Om man från en inkomsttagargrupp, som erhållit en inkomstökning av 500
miljoner kronor, överför 40 miljoner till en annan samhällsgrupp, som repre-
senterar åtminstone 25 procent av landets befolkning, kan väl detta inte med-
föra någon större risk för vårt penningvärde.

Herr Henry Johansson var mycket angelägen om att påpeka, att jordbrukets
inkomster förbättrats år för år, under det att jordbrukarnas utgifter inte ökat
i samma grad. Det må vara riktigt, och jag skall inte ge mig in på någon
diskussion härom, i all synnerhet som debatten på denna punkt rör sig med
ganska allmänna siffror och förhållanden. Jag vill dock poängtera för herr
Henry Johansson och hans meningsfränder, att de siffror, som framkomma i
lönestatistiken, särskilt då det gäller det mindre jordbruket, avse jordbrukar-
familjens *sammanslagda* arbetsinkomst under året sådan denna tar sig uttryck
i jordbrukarens självdeklaration. Däri ingår således även hustruns och hem-

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)

mavarande minderåriga barns arbete. Allteftersom svårigheterna på arbetsmarknaden öka, tvingas jordbrukarna i många fall att påtaga sig en fysiskt orimligt stor arbetsbörda för att överhuvud taget kunna klara sitt jordbruk. Om en jordbrukare på grund av svårigheterna att erhålla nödvändig arbetskraft själv måste utföra ett pressande övertidsarbete liksom kanske också hans hustru och barn, minskas självfallet hans utgifter för lejd arbetskraft. Men detta kan väl inte tas till intäkt för att jordbrukaren inte skall ha den ersättning för sitt arbete, som han annars hade ansetts värd, om han hade kunnat skaffa arbetskraft ute på arbetsmarknaden. Den lejda arbetskraften får ju ofta arbeta under betydligt bättre förhållanden än jordbrukaren själv, då de anställda även inom jordbruket numera ha reglerad arbetstid. Det förefaller mig, som om man alltför lätt glömmer bort denna synpunkt i diskussionen om denna fråga.

Sedan herr Henry Johansson understrukit den enligt hans mening förmånliga ekonomiska utvecklingen för jordbrukarna, konstaterade han, att det finns andra näringsgrenar, där man haft betydande utgiftsökningar, men där man i motsats till jordbrukarna inte fått någon kompensation härför. Han nämnde därvid särskilt handeln.

Jag är den förste att erkänna, att handelns män säkerligen äro värda erkännande för det sätt, varpå de skött sin samhällliga gärning. Men förklaringen till den uteblivna kompensationen för utgiftsökningarna är väl, att handeln tidigare haft så stora marginaler, att man nu ansett sig kunna pressa dessa. För jordbrukets vidkommande förelåg ju redan år 1939 en sådan eftersläpning i förhållande till övriga inkomstgrupper, att man helt enkelt varit tvungen att gå med på en inkomsthöjning. Herr Johanssons exempel förefaller mig inte bevisa det minsta. För att belysa läget bör man, väl i stället göra en jämförelse mellan de inkomster, som jordbrukets utövare i dagens läge få för sitt arbete, och förtjänstnivån inom andra jämförbara yrkesgrupper. På den punkten erkänner såväl Kungl. Maj:t som utskottsmajoriteten, att det finns en stor inkomstklyfta, som det är önskvärt att om möjligt helt utjämna. Man anser dock, att det inte är rätta tidpunkten att göra detta i dagens situation. Jag för min del, herr talman, har svårt att tro, att vi inom en snar framtid skola kunna komma fram till en mera lämplig tidpunkt än den som råder i dag.

Jag vet inte, herr talman, om herr Henry Johansson med avsikt försökte färglägga reservanternas ståndpunkt beträffande äggpriset. Då han refererade reservanternas yrkande i fråga om utskottets uttalande om äggpriset, drog herr Johansson den slutsatsen, att reservanterna rekommenderade en anordning som skulle möjliggöra för äggpriset att stiga i höjden. Jag tillåter mig att påminna herr Henry Johansson om den diskussion som fördes i utskottet. Där höjdes ju inte en enda röst för att man skulle tillåta en alltför stor spänning mellan det högsta och det lägsta äggpriset. Årsmedelpriset för ägg har, om jag inte är fel underrättad, under det senaste året hållit sig vid omkring 2 kronor 90 öre per kilo. Kungl. Maj:ts proposition gick ut på att man helst ville hålla äggpriset nere vid 2,80. Med hänsyn till att hönsfoderpriserna nu höjas, ha reservanterna ansett det rimligt att rekommendera en metod som innebär att årsmedelpriset på ägg inte skall sänkas. Reservanterna ha således inte begärt något annat än vad utskottet skrev i fjol. Resultatet därav har ju blivit, att årsmedelpriset på ägg legat något högre än 2,80. Även de som till äventyrs anse att 2,90—2,95 är ett för högt årsmedelpris på ägg torde väl kunna medge, att man av reservanternas resonemang inte kan dra sådana slutsatser som herr Henry Johansson här gjorde. Reservanterna säga klart ifrån att de icke anse det vara en önskvärd utveckling med starka fluk-

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)
 tuationer mellan höga toppriser och låga bottenpriser, utan att man vill ha en så jämn prisnivå som möjligt. Reservanterna önska med sitt yrkande i fråga om utskottets skrivsätt endast fastslå, att ingen ändring skall ske i jämförelse med innevarande regleringsår.

Det är svårt, herr talman, att här snabbt göra ett axplock bland alla de punkter som det kan finnas anledning att beröra i denna debatt. Då flera talare, som kanske äro mera insatta i dessa frågor än jag, ha begärt ordet, skall jag inte heller ytterligare uppta kammarens tid. Jag vill nöja mig med att konstatera, att då herr Henry Johansson, som här uppträtt som utskottsmajoritetens talesman, profeterade att jordbrukskalkylen för 1947/48 skulle komma att uppvisa ett överskott, komma väl inga att bli gladare än jordbrukarna själva, om detta antagande går i uppfyllelse. Med de rapporter för ögonen, som jag har fått från olika delar av landet, Norrland undantaget, måste jag tyvärr säga, att jag är förvånad över herr Johanssons optimistiska syn på läget. Jag tror tvärtom, att läget på livsmedelsmarknaden måhända kommer att bli ytterst, bekymmersamt. Med hänsyn till de stora importsvårigheterna och de oerhörda merkostnader, som komma att uppstå för folkhushållet, därest ett betydande underskott i livsmedelsproduktionen måste fyllas med import utifrån, anser jag det angeläget att genom en bättre prissättning på jordbrukets produkter stimulera jordbrukarna att föra ut i marknaden allt vad de överhuvud taget kunna producera.

Med hänvisning till vad jag här anfört, nämligen att billighetsskäl tala för en bättre prissättning på jordbrukets produkter än vad Kungl. Maj:ts föreliggande förslag innebär och att ett tillmötesgående härvidlag i hög grad skulle bidra till att stimulera jordbrukarna till att marknadsföra allt vad de överhuvud taget kunna producera, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Häri instämde herrar *Albertsson, Sundelin, Björck* och *Annér*.

Herr Andersson, Alfred: Herr talman! Även jag beklagar, att utskottet inte kunnat nå fram till en samförståndslösning i denna fråga. Att så inte blev möjligt skall man emellertid inte klandra de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet för, utan klandret bör riktas åt annat håll. Från vår sida sträckte vi fram en välvillig hand till samförstånd. Vi voro beredda att höja Kungl. Maj:ts förslag med inte mindre än 15 miljoner kronor i tanke att man på andra sidan skulle acceptera detta bud, vilket dock inte skedde. Det må ursäktas mig och övriga som ha samma uppfattning som jag, att jag härav dragit den slutsatsen, att man på sina håll helt enkelt inte vill ha till stånd en samförståndsuppgörelse i denna fråga.

Man tvistar här om vilket belopp som behöver tillföras jordbruket för att täcka de höjningar av lantarbetarnas löner, som alla grupper och partier äro överens om måste åstadkommas. Man räknar i allmänhet med att lantarbetarlönerna måste höjas med 20 öre per timme. I denna tvist står sakkunskap mot sakkunskap. Regeringen säger, att ökningen av jordbrukets kostnader kan täckas med en inkomststegring av 156 miljoner kronor, medan man från borgerligt håll anför siffran 200 miljoner. Jag måste för min del fråga mig, om den sista siffran verkligen är sakligt motiverad och om det inte bara är ett tomt hugg i luften, när man från borgerligt håll kommit till ett så jämnt belopp som 200 miljoner kronor. Därom kunna de lärda tvista.

I debatterna om jordbrukspriserna har man skjutit en speciell grupp framför sig, nämligen småbrukarna. Jag är tacksam för att man tänker på småbrukarna, men jag ifrågasätter, om man verkligen har anledning att från

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)

borgerligt håll skjuta denna grupp framför sig på det sätt som skett. Vad vi här diskutera, är nämligen inte en förstahandsfråga för det mindre jordbruket utan för storjordbruket. Om vi vilja vara ärliga, måste vi nog erkänna, att de prishöjningar på jordbrukets produkter, som regeringen nu föreslagit, måste medföra en kraftig inkomstökning främst för de jordbrukare som *inte* behöva anlita lejd arbetskraft. Det tjänar ingenting till att försöka förneka detta faktum. Jag tvivlar också på att man skall lyckas i sina försök att spanna småbrukarna framför storjordbrukarnas vagn, ty det är storjordbruket man i första hand tänker på då man talar om den lönehöjning som här måste komma till stånd.

Det är ingen risk för en minoritet att framställa höga krav och spanna bagen intill bristningsgränsen, när man vet, att det finns ett majoritetsparti som praktiskt taget måste ta på sig ansvaret för alla de beslut som fattas i riksdagen. Regeringen har utan tvivel i känsla av sitt stora ansvar för hela folket kommit fram till den siffra för höjning av jordbrukets inkomster som regeringen anser vara möjlig och skälig. Det socialdemokratiska partiet har också i känslan av sitt ansvar visserligen höjt Kungl. Maj:ts bud, men inte vågat ta risken att gå längre. På borgerligt håll räknade man utan tvivel med att majoritetspartiet måste säga nej, när vi kommit fram till den gräns som vi anse oss inte kunna överskrida utan att detta skulle medföra obehagliga och kanske rent av katastrofala följder. Är det manne detta nej från vår sida som de borgerliga nu vilja framtinga och få inskrivet i riksdagens protokoll för att man sedan med protokollet i händerna skall kunna gå ut på landsbygden och säga inte bara till dem, som själva äga och bruka jordbruk, utan även till alla arbetare inom jordbruket: »Här ha ni svart på vitt på var ni ha edra vänner och edra fiender. Vi borgerliga ha velat ge lantarbetarna högre löner än vad det socialdemokratiska partiet har velat vara med om. Men ni förstå, att om det skall vara möjligt för oss att ge lantarbetarna högre löner, måste vi ha ännu högre priser på jordbrukets produkter än vad regeringen och det socialdemokratiska partiet velat medverka till.»

Man säger också: »Här finns ett köpkraftsöverskott, som man mycket väl kan ta i anspråk, ett köpkraftsöverskott över praktiskt taget hela linjen ända ned hos de djupa och breda lagren av folket.»

Jag är inte lika säker på att så är fallet. Jag skall anföra några siffror, som jag har införskaffat och som avse nu gällande löneavtal. Jag tar som exempel en grupp statstjänstemän, stationskarlarna. De ha på lägsta dyrort en begynnelselönen av 4 691 kronor och efter nio års tjänstgöring en slutlön av 5 483 kronor. På högsta dyrort, som bland annat omfattar Stockholm men även Kiruna, är begynnelselönen 5 592 kronor och slutlönen efter nio års tjänstgöring 6 516 kronor. Härtill har visserligen från den 1 juli i år lagts tolv procent i fast tillägg, men även om vi ta dessa tolv procent med i beräkningen, är jag för min del inte övertygad om att här finns något köpkraftsöverskott att tala om.

Köpkraftsöverskottet finns på andra håll, men likväl anstränger man sig, särskilt från högerens och folkpartiets sida, att slå vakt om dessa andra grupperns intressen, samtidigt som man menar, att den stora gruppen av lägre inkomstagare skall kunna pressas praktiskt taget hur långt som helst. Vad beträffar en ort som Kiruna tror jag att jag i alla fall känner den tillräckligt väl för att våga påstå, att praktiskt taget ingenting växer där; man kan knappast ens odla potatis där uppe. Alla livsmedel måste transporteras dit långa vägar, mjölken till exempel 25 mil. Är det någon som vill påstå, att bland denna kategori inkomstagare kan finnas ett köpkraftsöverskott, som man måste absorbera? Följden skulle bara bli, att om det verkligen finnes

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)
ett litet köpkraftsöverskott, så skulle det bli en förskjutning från en grupp till en annan. Det är väl inte den lösningen vi söka.

Jag har ingen anledning att uppehålla mig alltför länge vid detta spörsmål. Herr Henry Johansson har ju i detalj gått in på det och klart utsagt vad som överhuvud taget behöver sägas i det här sammanhanget.

Jag skulle till slut vilja säga ett varningens ord, till den kraft och verkan det nu hava kan. Under de senaste fem å sex åren ha efter mycken möda och mycket arbete från skilda håll skapats en förståelse, ett samförstånd och en goodwill, som ha varit och också i fortsättningen, det är jag livligt övertygad om, komma att vara av stort värde för vårt jordbruk. Är man på borgerligt håll beredd att slå sönder denna förståelse och ta konsekvenserna av ett sådant handlingssätt? Ansvaret skall vi inte just nu tala högt om, ty det kommer naturligtvis, som jag förut nämnde, att läggas på det socialdemokratiska partiet. Av den löneökning, som lantarbetarna nu skola få, det vill säga omkring 20 öre per timme, räknar man med att konsumenterna skola få betala omkring 18,5 öre och jordbrukarna själva 1,5 öre. Om man frågar, om jordbruket verkligen orkar med detta bidrag till de höjda lantarbetarlönerna, måste jag med den kännedom, som jag har om jordbruket och de självdeklARATIONER, som avgivits av jordbrukarna, obetingat svara ja.

Jag konstaterar, att man från borgerligt håll nära nog spänner bågen till bristningsgränsen. Vad är syftemålet? Är det omsorgen om jordbruket för framtiden? Jag vågar påstå motsatsen. När man här ställer dessa krav och samtidigt framhåller betydelsen av att lönestoppet upprätthålles, innebär det ytterst, att man vill förhindra, att de sämst ställda löntagarna i samhället skola få kompensation i lönehänseende. Detta kan ju inte få någon annan följd, än att det skapas en stark oro icke endast inom arbetarlägret utan säkerligen också inom de lägre tjänstemannagrupper som helt naturligt inte kunna acceptera en sådan sakernas ordning, som man nu på borgerligt håll vill driva fram.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Hage**: Herr talman! Jag har inte begärt ordet för att i denna debatt yttra mig om den stora stridsfrågan, som givetvis kommer att bli föremål för den största uppmärksamheten, utan för att säga några ord i en specialfråga, som jag anser bör beröras i denna diskussion, nämligen regeringens av utskottet godkända förslag om borttagande av livsmedelsrabatterna från den 1 januari 1948.

Regeringen har föreslagit till prisrabatterning på livsmedel för senare halvåret 1947 ett anslag av 60 miljoner kronor. Från den 1 januari 1948 skulle prisrabatteringen upphöra och något anslag för ändamålet inte utgå. Fem socialdemokrater i andra kammaren har i motion yrkat, att fattiga människor även under 1948 skulle få livsmedelsrabatter och att alltså avvecklingen av prisrabatteringen inte skulle ske på en gång utan så småningom. För det ändamålet ha motionärerna begärt, att anslaget till prisrabatteringen skulle höjas med 10 miljoner kronor till 70 miljoner kronor.

Jag skulle gärna vilja yrka bifall till denna motion, men då det torde vara utsiktslöst att få igenom någonting på *den* punkten, skall jag inte ställa något sådant yrkande. Jag vill emellertid rikta en maning till regeringen att följa denna fråga med uppmärksamhet och vidta de åtgärder, som kunna vara behövliga för att soulagera de många människor i samhället, som komma att bli lidande på livsmedelsrabatternas borttagande.

Regeringen har utgått ifrån, att livsmedelsrabatterna kunna tas bort från den 1 januari 1948, därför att en del människor då komma att erhålla de 1 000 kronor — eller för gifta makar de 1 600 kronor — som vi 1946 beslöto skola

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)
utgå i folkpension. Också bestämmelserna om barnbidrag till barnfamiljer träda i kraft vid årsskiftet. Att de grupper, som bli soulagerade på detta sätt, mista livsmedelsrabatterna är kanske inte så mycket att säga om. Men bland alla dem, som nu äro berättigade till livsmedelsrabatter, finns det människor, som varken komma att få folkpension eller barnbidrag. Låt vara att dessa inte tillhöra kategorien barnrika familjer, men det gäller i alla fall fattiga människor, som ha vant sig vid den förmån, som livsmedelsrabatterna inneburit. Rabatterna ha för dem ostridigt medfört en viss förbättring av levnadsstandarden. Antagligen kommer därför prisrabatteringens borttagande att för dessa människor innebära en betydligt försämrad standard. Måhända tvingas de att vända sig till fattigvården, vilket de tidigare kunnat undvika. Det beslut, som riksdagen nu sannolikt kommer att fatta, kommer alltså att innebära för en mängd människor i detta land en försämring av deras sociala standard. För min del måste jag såsom representant även för dessa fattiga människor beklaga, om utvecklingen går i den riktningen. Bland en stor del av dessa människor kommer det säkerligen också att uppstå opposition, när de märka, att de inte bli soulagerade på något sätt för de slojade livsmedelsrabatterna.

Jag vet mycket väl, att man mot mig kan invända, att denna fråga i princip redan är avgjord av riksdagen, nämligen 1946, och på förslag av första särskilda utskottet. Jag var vid denna riksdag själv ledamot av detta utskott, vilket berodde på att jag sysslat med folkpensioneringsfrågor. Jag var även med när första särskilda utskottets utlåtande nr 2 avgavs, och då skrev verkligen utskottet — det skall jag gärna erkänna — på ett sätt, som naturligtvis kan tolkas, som att livsmedelsrabatterna skulle helt och hållet upphöra från den 1 januari 1948. Utskottet, som jag var solidarisk med, skrev: »Härvid har departementschefen ansett nödvändigt att räkna med en väsentlig reduktion av vissa av de nuvarande statsutgifterna, i första hand av kostnaderna för — — — livsmedelsrabatter. Till vad departementschefen sålunda framhållit kan utskottet ge sin anslutning. Det är även enligt utskottets mening nödvändigt att söka åvägbringa en nedskärning av utgifterna för nyss angivna ändamål för att skapa möjligheter för ett snabbt genomförande av de viktigaste sociala reformerna.»

Hur skall detta utskottsutlåtande tolkas? Det talas i utlåtandet om »reduktion» av vissa av de nuvarande statsutgifterna och om önskvärdheten av en »nedskärning» av utgifterna för vissa ändamål. Jag tolkar utlåtandet på detta mera sympatiska sätt, att det bara skulle vara fråga om en *nedskärning* av utgifterna för livsmedelsrabatteringen. Det sökte jag också göra gällande i den debatt, som ägde rum den 19 juni 1946. Då yttrade jag — vilket jag ännu en gång ber att få anföra till protokollet: »I detta utskottsutlåtande beröres ju bland annat frågan om borttagande av livsmedelsrabatterna, och herr Strand har också berört den i debatten. Jag vill då slå fast, att tillvaron av dessa livsmedelsrabatter har varit oerhört välgörande för de djupa folklagren, alltså för små inkomsttagare och för arbetare överhuvud taget. Nu skola dessa livsmedelsrabatter så småningom tas bort, men utskottsmajoritetens uttalande på den punkten skiljer sig i någon mån från högerns ståndpunkt i frågan, och jag är angelägen att betona, att utskottsmajoriteten här går in för en mjukare utformning och behandling av hela detta spörsmål. Jag har nu den uppfattningen, att även om åtskilliga fördelar nu komma fattigt folk till del genom folkpensionering, invalidersättning, sjukbidrag, änkepension o. s. v., så kan det tänkas, att det kommer att finnas en del personer i samhällets allra lägsta ekonomiska skikt, som — om denna livsmedelsrabatt undantagslöst tas bort — icke *omedelbart* komma att få någon ersättning härför.»

Jag tolkade alltså utskottsutlåtandet på det sättet att det här var fråga om

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)
att så småningom ta bort livsmedelsrabatterna och inte göra det på en gång den 1 januari 1948 för alla, som tidigare haft denna förmån, alltså även för dem som inte komma att få ersättning i annan form.

Detta är, herr talman, mina synpunkter i den här frågan, och jag vågar påstå — jag har resonerat med en del riksdagsmän inom mitt eget parti — att den av mig deklarerade uppfattningen, att livsmedelsrabatterna böra tagas bort så småningom och inte med en gång, delas av mycket folk ute i landet, som komma att bli besvikna, när de finna, att livsmedelsrabatterna försvinna, utan att de få någon ersättning.

Jag skulle, upprepar jag, gärna sett, att riksdagen beslutat om ett anslag på 70 miljoner kronor, varigenom livsmedelsrabatter skulle kunnat utgå även under någon del av 1948 till de allra sämst ställda i landet och som inte få ersättning i någon form. Även om vederbörande får en viss ersättning genom den förbättrade folkpensionen, är det ju för övrigt inte säkert, att den är ekvivalent med de belopp, som vederbörande förlorar genom livsmedelsrabatternas borttagande. Det är en av orsakerna till att denna motion väcktes.

Då det emellertid inte torde finnas någon möjlighet att genomdriva motionen, slutar jag mitt anförande med att rikta en maning till regeringen att ta denna fråga under övervägande. Om det skulle visa sig, att det finns ett betydande antal människor i vårt land, som varken genom den beslutade folkpensionen eller genom barnbidrag få ersättning för livsmedelsrabatternas borttagande, och om livsmedelspriserna fortsätta att stiga, vore det — understryker jag — önskvärt, om regeringen ville undersöka, om det inte kunde finnas några möjligheter att hjälpa dessa människor på ett eller annat sätt. Denna fråga har redan uppmärksamrats av en hel del människor ute i landet, och jag tror därför, att regeringen inte bör stanna vid vad som från Kungl. Maj:ts sida föreslagits på den här punkten.

I detta anförande instämde fru *Sjöström-Bengtsson*, herr *Grym* och herr *Sundberg, Hugo*.

Herr Domö: Herr talman! Jordbruksutskottets majoritet visar en nästan rörande pietet mot de argument, regeringens företrädare använt i försvaret för sitt ståndpunktstagande till jordbrukets önskemål om en godtagbar prissättning. Föredragande statsrådets synpunkter återupprepas, och utskottet har intet att för sin del tillägga. Man kan verkligen tala om en lojal utskottsmajoritet, så lojal, att denna regerings ofta framförda önskemål om instämmande över hövan blivit tillgodosedda. Utskottets majoritet har presterat en skrivning, som sannerligen förtjänar högsta betyg — som prov på reproduktionsteknik.

Knappast något av de sakskalet, som anförts i motioner, i kamrarna eller i den offentliga debatten, har ansetts värt ett bemötande. Utskottets majoritet har icke presterat ett inlägg i diskussionen. Dess majoritet har — med klädsam blygsamhet — nöjt sig med att återupprepa ett tidigare sådant. Samarbetet är gott — mycket gott!

Sedan propositionen om priserna remitterades, har det blivit allt uppenbarare, att jordbrukets folk reagerat hårt och bestämt. Man är icke tillfreds. Man anser icke, att rimliga krav på hänsyn och tillmötesgående blivit tillgodosedda. Man har visat en markant ovilja mot tendensen att alltid sätta jordbruket i efterhand. Stämningarna äro — därom kan var och en lätt övertyga sig — ganska upprörda. På många håll verkar det som om prisbeslutet i år skulle vara den sedan gammalt bekanta droppen, som kommit bägaren att rinna över.

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)

Om den sakliga bakgrunden till detta landsbygdens stämmingsläge hysa uppenbarligen regeringen och jordbruksutskottets majoritet en mening. Där anser man allan rättfärdighet uppfylld i och med att man kommit till en ståndpunkt, som låter sig hjälpligt försvaras med rätt lösliga statistiska uppgifter. Man tror sig ha nått något slags matematisk rättvisa. Det parti, som jag representerar, och andra med det finna de objektiva skäl, jordbruksorganisationerna anförde för sin uppfattning, bindande. Vi se mera till verkligheten än till diskutabel statistik. Vi veta — för att välja ett exempel — att jordbrukaren icke konkurrerar om arbetskraften med någon näring, som bjuder en medellön, utan med företagare, som äro villiga att betala höga avtalslöner och betala över avtalens minimilöner. För oss är det självklart, att en arbetare, som lockas mot tätorterna, icke fäster något avseende vid huruvida han erbjudes en lönestegring, som procentuellt är större än den genomsnittliga för industriens arbetare. Han räknar i kronor och ören vad hans bror i leksaksfabriken har fått i lönehöjning och drar sina slutsatser. Naturligtvis ligger den invändningen nära till hands, att endast ett fåtal ha bröder i leksaksfabriker och att denna industri endast kan mottaga ett begränsat antal nya arbetare. Men det finns andra, både mera permanenta och mera konjunkturbetonade näringar, som draga arbetskraft, och dessa bjuda villkor, som äro högst påtagliga både för jordbrukets arbetare och arbetskraft. Detta är icke något konstruerat problem. Det kan därför ej heller lösas med statistiska konstruktioner, hur många decimaler man än förser dessa med.

Ingen tror, att priserna på jordbrukets produkter kunna höjas så starkt, att man enbart därigenom kan ge jordbruket full konkurrenskraft med näringar, som lida under en överkonjunktur. Det behövs också helt andra krafttag. Inflationen måste slås tillbaka över hela linjen. Om denna sak skall jag dock icke yttra mig nu — regeringen har ju funnit den vises sten i sitt så kallade program mot inflationen, och oppositionen har ju högtidligt förbjudits att kritisera detta program. Jag skall bara fästa uppmärksamheten på att det även ur jordbrukets synpunkt är högst angeläget, att antiinflationprogrammet leder till resultat. Jordbruket är en av de näringar, som lida värst under den ekonomiska snedvridning, som är en av inflationens förutsättningar och följder.

Däremot kan sannerligen diskuteras, huruvida den synpunkt har bärkraft, som statsrådet och utskottsmajoriteten framfört, då de anföra, att en ökning av jordbrukets samlade inkomster med något mer än 40 miljoner kronor skulle vara minst sagt betänkelig ur inflationssynpunkt. Många månader ha icke förflutit sedan man från samma håll omöjlig kunde finna, att inkomstökningar med mer än tio gånger detta belopp kunde väcka penningpolitiska betänkligheter. Man inser fortfarande icke, att inkomstförbättringar över budgeten med över 300 miljoner om året äro allvarliga och kunna medföra, att man ens omprövar tidpunkten för utgiften. Men när man för ett pris av cirka 40 miljoner kronor kunde nå en uppgörelse med jordbrukets folk, då — men först då — är fara å färde. Den är lika stor, trots att inkomstökningen i detta fall uppenbart skulle bidra till en ökad produktion av livsnödvändiga varor, trots att det i *detta fall* närmast gäller att avväga mot varandra inkomstökningens köpkraftsökande betydelse, som man med hänsyn till omständigheterna icke skall överskatta, och dess produktionsstimulerande kraft. Utskottsmajoriteten nämner icke ens att man genom en uppgörelse skulle kunna få fram mera varor och att detta är den enda i längden givande metoden att komma närmare den nu förlorade samhällsekonomiska balansen.

Riksdagen har godtagit Kungl. Maj:ts linje att man bör eftersträva jämställdhet mellan jordbrukets folk och andra i inkomsthänseende. Lantmanna-

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)
näringen har sent omsider fått sin likställdhetsdeklaration. Denna upprepas i utlåtandet nr 67 från jordbruksutskottet, som vi i dag diskutera; ja, utskottet tillägger, att det icke torde råda delade meningar om densamma. Kunde landsbygdens folk leva på allmän välvilja, skulle allt vara väl beställt! Kunde man någonstans diskontera regeringens och riksdagens högtidliga förbindelse, skulle ingen klaga! Men förbindelsen är icke försedd med inlösningsdatum. Den löper på obestämd tid, och sådana förbindelser äro av bitter erfarenhet icke alltid möjliga att kassera in, särskilt icke när deras inlösnung, som statsråd och utskott framhållit, skall bli beroende av det ekonomiska läget och något man kallar »utvecklingstendenserna i allmänhet» inom näringslivet. Just nu kan man icke tänka sig någon mera avsevärd amortering, därför att man låtit ett inflationsläge växa fram. Jag skall uttala förhoppningen, att man icke nästa gång frågan blir aktuell finner något annat skäl, någon annan allmän utvecklingstendens, som skjuter likvidens timma på en allt obestämdare framtid.

Måhända tillåtes det mig också att i korthet framhålla, att överströmningen av arbetskraft och andra produktionskrafter från samhällsekoniskt nödvändiga till mindre väsentliga näringar är ett av de allvarligaste dragen i dagens hektiska utveckling och att detta medfört nödvändighet för konsumenterna att överflytta konsumtionsförmågan från behövliga varor, som finnas i otillräcklig mängd, till dyrbara och relativt värdelösa ersättningar. Detta är varken god samhällsekonomi eller god enskild hushållning. Just i ett sådant läge böra, så vitt jag kan finna, ansträngningar göras i syfte att medverka till en sundare tingens ordning. Detta är verklig kamp mot snedvridningen. Man hade gjort en insats av detta slag om man gått bönderna till mötes, om man gjort det lättare för lantmannanäringarna att hindra utströmningen från oersättlig produktion, om man medverkat till att minska behovet av substitut genom att befordra produktionen av livsmedel. Ganska snart lära såväl de ansvariga som hela svenska folket få erfara, att varje tillskott till våra livsmedelstillgångar hade varit både välkommet och att ökningarna i resurserna varit väl värda sitt pris. Vi kunna icke köpa utifrån, och det vi kunna köpa får betalas med priser, som svenska bönder aldrig drömt om att begära.

De ekonomiska förutsättningarna och konsekvenserna kan man diskutera. Detta kan medgivas även av mig, som utan att sväva på målet deklarerar, att jag finner jordbruksorganisationernas bud både väl avvägt och nödvändigt att tillmötesgå, som alltså utan reservation ställer mig bakom kravet på en inkomstförbättring med 200 miljoner.

Vad som däremot icke kan diskuteras utan endast konstateras är den psykologiska effekten av majoritetens ståndpunkt. Jordbrukets folk är, som jag förut framhållit, i kampstämning. Jordbrukets folk är besviket. Det tycker sig ha fått ännu ett bevis på att dess slit och släp, att dess produktiva samhällsinsats icke värderas, icke ordentligt uppskattas.

Jag är alldeles ense med Alfred Andersson om att det är viktigt med samförståndsvilja. Men när han säger, att de borgerliga spanna bågen för högt, vill jag returnera detta påstående och säga, att jag tror, att det är på andra håll, som man just nu spannar bågen för högt. Jag är ense med honom om att man inte bör förstöra samarbetsviljan eller den goodwill, som jordbruket fått. Detta är en sak, men hänsyn måste tas från båda hållen. Jag kan, herr talman, inte komma till någon annan slutsats än den, att just nu är det i särskilt hög grad jordbrukets folk som kan kräva förståelse, och en sådan förståelse fordras för att inte samarbetsviljan skall brytas hos det jordbrukande folket.

Jag framhöll, herr talman, att det beslut i enlighet med utskottsmajoritetens

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)

förslag, som väl kommer att bli fattat här, gör jordbrukets folk besviket. Detta beslut uppammar inte den arbetsglädje och den arbetsvilja, som den gruppen av människor behöver ha för att livsmedelsproduktionen i landet skall bli så stor som möjligt. Jag tror inte annat än att de fortfarande göra vad som skall göras, men det spelar en stor roll om man känner att man i sitt arbete röner uppmuntran och framför allt behövtligt stöd i svåra ögonblick. Om så sker blir effekten av arbetet bättre. Ett positivt beslut här i enlighet med organisationernas förslag skulle möjliggöra, att arbetskraften i någon mån skulle kunna konserveras inom jordbruket, och även därigenom skulle odlingsresultatet bli bättre.

Jag förmodar, att regeringen medvetet räknar med den konsekvens, som beslutet således kommer att medföra, och att den inte tvekar att ta ansvaret. För mitt partis och min egen del kan jag i detta läge inte göra någonting annat än beklaga, att man vidgar inte bara inkomstklyftan mellan landsbygdens folk och städernas folk, utan även den onödiga klyfta, som skiljer människor och medborgare, mellan vilka djupare sett ingen motsats finnes, från varandra.

Herr talman! Jag vill för min del rekommendera den linje, som går ut på bifall till reservationen.

Herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Herr Domö började sitt anförande med att ironisera över den regeringslojala utskottsmajoriteten. Jag skulle för min del kunna börja med att ironisera över de borgerliga partiernas in i döden hållfasta lojalitet mot jordbrukets organisationer. Visserligen är motiveringen för reservanternas yrkande ett mycket innehållsrikt, för att inte säga förvirrat aktstycke, men reservanterna komma ju ändå fram till den slutsatsen, att de krav, som organisationerna ha ställt, måste tillgodoses.

Det skulle ju kunna tyckas, att politiska partier borde se litet mera vitt över alla de förhållanden som kunna inverka på en sådan fråga, så att man inte skulle binda sig fast vid vad några intresseorganisationer utan vidare ha fastslagit. Att jordbruksorganisationerna ha ställt upp krav och försökt få dem uppfyllda, är jag varken ledsen eller förvånad över; det är ju alldeles uppembart att det är deras uppgift att försöka skaffa sina medlemmar bästa möjliga betalning. Det ligger i sakens natur, och man får respektera, att dessa organisationer ställa upp vissa krav, och man vet vad kraven ha för bakgrund. Att försöka komma så långt som möjligt i prishänseende är en naturlig strävan för organisationerna, men att herr Domö och andra företrädare för de borgerliga partierna finna att detta är en objektiv grund, som håller i alla väder, och en linje som man slaviskt bör ansluta sig till, det vittnar sannerligen om en lojalitet mot jordbrukarorganisationerna, som sträcker sig vida längre än den lojalitet mot Kungl. Maj:t, som utskottsmajoriteten här har ådagalagt.

Ett stående tema i diskussionen här i dag har varit den ekonomiska klyfta, som finns mellan de arbetande grupperna inom jordbruket och andra kroppsarbetande grupper. Man har påpekat, att riksdagen många gånger har uttalat som ett önskemål, att denna klyfta efter hand utjämnas, och att det bara är ett par veckor sedan riksdagen återigen beslöt att understryka detta. Jag vill emellertid säga, då man här på något håll frågar, när den dagen och den timmen kommer, då klyftan är utjämnad, att man väl ändå får ha klart för sig att den frågan bygger på ett statiskt betraktelsesätt, som inte går ihop med det levande livet. Det levande livet är dynamiskt, och uvecklingen fortskrider, och jag tror att vi utan att överdriva kunna påstå, att det under kriget har rätt en medveten strävan att utnyttja varje tillfälle att utjämna denna klyfta.

Det har diskuterats mycket, huruvida denna klyfta har utjämnats eller ej. Jag för min del vågar med bestämdhet säga, att om lantarbetarna, och därmed

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)
också de mindre jordbrukarna, tillföras den inkomstförbättring som möjliggöres, om Kungl. Maj:ts och utskottets förslag bifalles, så kommer det efter detta år att ha inträtt en större levnadsstandardsförbättring för dessa arbetande grupper än för industriarbetarna. Jag tycker, att man väl ändå får skriva statsmakterna till godo att någonting sådant kan ske, och vår strävan är ju att undan för undan i möjligaste mån minska den klyfta som här finnes.

Nu mena reservanterna att vi borde ha tagit ett större steg och givit jordbrukarna en inkomstförbättring på ytterligare 45 miljoner kronor, och reservanterna ha här frågat vad det är som hindrar oss att ta ett sådant steg. Ja, svårigheterna hänföra sig ju till vårt penningpolitiska läge, till den bristande balansen mellan varutillgång och köpkraft. Detta får inte fattas så, att jag skulle mena att 45 miljoners tillskott till jordbrukarnas inkomster skulle vara droppen som skulle komma bägaren att rinna över, utan jag menar, att man måste ta hänsyn även till psykologiska faktorer. Om de olika befolkningsgrupperna tävla om att skaffa sig inkomstförbättringar, då är det inte möjligt att återvinna den samhällsekonomiska balansen — det veta vi alla. Nyligen har i enlighet med regeringens beslut i prisfrågan priset på konsumtionsmjölk höjts med två öre per liter — i någon del av landet med tre öre — och vi ha höjt gräddpriset med 30 öre per kg och ostpriset med 30 öre per kg. Vidare kommer det, såsom herr Henry Johansson tidigare här har nämnt, i höst att inträda mycket betydelsefulla prisstegringar på kött och fläsk och vad därmed sammanhänger. Det ligger ju i sakens natur, att om denna prisstegring på livsmedel medför alltför uppseendeväckande följder, så komma dessa att hos de stora löntagargrupperna utlösa den känslan, att de löneförhöjningar de ha fått under år 1947 inte räcka till längre, utan att man måste försöka ta ännu ett steg framåt.

Nu skulle jag vilja fråga: varifrån skola vi ta dessa 45 miljoner kronor, om vi skola undvika en sådan där utmanande prisstegring? Reservanterna ha i betänkandet sagt, att de äro tveksamma, huruvida man kan höja smörpriset, och så peka de på några andra möjligheter till prisförbättringar. En stegring av gräddpriset med 30 öre gör 15 miljoner kronor, 30 öres stegring av ostpriset gör också 15 miljoner, och en höjning av priset på konsumtionsmjölk med ett öre gör väl 10 miljoner. Det räcker alltså inte med de redan genomförda prisstegringarna, utan om vi skola följa reservanternas rekommendation, måste vi praktiskt taget fördubbla de prisstegringar, som nyligen ha genomförts beträffande dessa varor. Är det någon som tror att det går för sig att slag i slag upprepa sådana uppseendeväckande prishöjningar?

Reservanterna ha sagt, att man under en övergångstid skulle kunna sänka jordbrukarnas omkostnader med hjälp av medel från statsbudgeten. Ja, det hade ju varit en framkomlig väg, men reservanterna ha icke föreslagit några anslag för ändamålet. Det finns icke någon möjlighet att i dag i riksdagen ställa ett yrkande om subventioner för nedbringande av jordbrukarnas produktionskostnader. Herr Domö har icke såsom motionär påyrkat något sådant anslag, och för den skull ha icke heller reservanterna kunnat göra det enligt gällande regler.

Följaktligen är det tomt prat, när man från reservanternas sida pekar på den nu nämnda vägen. Om riksdagen skulle fatta beslut i enlighet med reservanternas förslag, skulle alltså Kungl. Maj:t på grund av brist på anslag icke kunna möjliggöra de prissänkningar på förnödenheter, som reservanterna tala om, och det skulle då inte återstå någonting annat än det som reservanterna beteckna såsom tveksamt, nämligen en höjning av smörpriset, motsvarande två öre per liter mjölk, d. v. s. med 55 å 60 öre per kg smör.

Jag skall nu inte tala om vad reservanterna anföra beträffande äggpriset.

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)

Det är ju så, att det inte finns någon annan av jordbrukets produkter som är så bra betald som äggen. Äggproduktionen är också i ständigt stegring, och för denna produktion går det åt en massa fodersäd, vilket gör att fläskproduktionen måste bli så mycket mindre. Genom att tillåta äggproducenterna att höja priserna alltför mycket åstadkommer man ju att svenska folket får äta dyra ägg i stället för fläsk. En sådan åtgärd ger inte det svenska folket någonting mera matnyttigt, och jag skulle för min del vilja säga, att reservanternas uttalande om äggpriset närmast är att betrakta såsom en politisk delikatess, som man har velat servera de mindre jordbrukarna. Äggpriset blir nog i stort sett det som marknadsläget anger, och det kommer varken att göra någonting från eller till i detta ekonomiska läge.

Jag har alltså med detta velat understryka, att det möter mycket stora svårigheter att gå längre än regeringen har föreslagit, eftersom man icke kan finna några områden, där man kan åstadkomma så stora prisstegringar, som här behövas för att man skall få in de nödiga pengarna, utan mycket betydelsefulla psykologiska verkningar för konsumenternas del, verkningar som kanske kunna leda till en utveckling som varken jordbrukarna eller folket i övrigt ha någon som helst nytta av.

Man har här sagt, att jordbruket alltid sättes i efterhand, men jag måste säga, att det är ett uttalande som inte stämmer med verkligheten. Det är alldeles tvärtom. Alla, som sitta i denna kammar, veta ju att prissättningen grundas på en kalkyl, där man alltid låter jordbrukarnas utgifter täckas av inkomsterna. Alla andra näringsgrenar har priskontrollen hindrat från att få täckning för vissa omkostnader, men jordbrukarna ha alltid fått täckning för sina.

Teoretiskt sett innebär ju vårt system, att om det blir underskott i kalkylen, skola vi skaffa nya inkomster, och om det blir överskott, skola vi sänka priserna. Årade kammarledamöter! Ha vi någonsin sänkt priserna på grund av överskott i kalkylen? Nej! Varenda gång det har blivit överskott i kalkylen, har detta överskott fått användas för förbättring av levnadsstandarden bland jordbrukarna. Härom året hade vi ett överskott på mer än 100 miljoner kronor, som fick användas för detta ändamål. I den nu framräknade kalkylen blev det vid oförändrat beräknings sätt ett överskott på 20 miljoner kronor. Det var aldrig tal om att man skulle tillgodogöra sig det överskottet i form av sänkta priser, utan myndigheterna gingo i stället med på att ändra kalkylen till jordbrukarnas fördel, så att dessa 20 miljoner kronor skulle komma jordbrukarna till godo.

Jag kan därför inte tycka att det är rättvist att säga, att jordbrukarna alltid sätts i efterhand och behandlas sämre än andra befolkningsgrupper.

Nu ha talesmännen för reservationen framför allt skjutit fram frågan om jordbrukets arbetskraftbehov, och de ha lagt diskussionen så, som om det vore på det sättet, att om man följde regeringens förslag, skulle jordbrukarna icke kunna få tillräckligt med arbetskraft, men om man följde reservanternas förslag, skulle jordbruket få möjlighet att bibehålla den arbetskraft det har och kanske skaffa litet till. Detta är emellertid en fullständigt grotesk målning av det faktiska läget. Inför regeringen ha jordbrukets ekonomiska organisationer förklarat, att de önska bli i tillfälle att höja lantarbetarnas och de mindre jordbrukarnas inkomster med 20 öre per timme. Har det från regeringens eller utskottets sida uttalats, att denna höjning med 20 öre per timme är för stor? Ingalunda. Vi ha överhuvud taget icke tagit ställning till den frågan, ty vi mena, att frågan om lantarbetarnas löner är en sak mellan svenska lantarbetareföreningen och svenska lantarbetareförbundet, och frågan måste avgöras dessa båda organisationer emellan. Från regeringens sida ha

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)

vi endast försökt finna möjligheter till att ge jordbrukarna täckning för den löneförhöjning, som på jordbrukarhåll har ansetts vara nödvändig.

Därvid har emellertid denna fråga uppkommit: hur mycket av denna lönehöjning skola konsumenterna betala genom höjda priser och på annat sätt, och hur mycket skola lantarbetsgivarna släppa till av sina egna inkomster? Vi få nämligen inte förglömma att ett enhälligt jordbruksutskott år 1945 har uttalat, att med hänsyn till hela läget har det större jordbruket bättre möjligheter än det mindre att betala goda löner, och det större jordbruket gör vinster som inte det mindre jordbruket gör, allt detta saker som man ständigt bör ha i minne när man behandlar jordbrukspriserna. Detta jordbruksutskottets uttalande har en helt enhällig riksdag godtagit. Vid förhandlingarna förra året träffades det en överenskommelse, som innebar att en del av kostnaderna för den mellan lantarbetsgivare och lantarbetare avtalade lönehöjningen skulle täckas av jordbrukarna själva, medan en del skulle täckas genom prisreglering. Och när det gäller lönearbetare är det ju framför allt de större jordbruket det är fråga om. Från regeringens sida ha vi i år hävdad, att man nu borde tillämpa samma regler som förra året. Vi ha inte på någon punkt velat rucka på några regler, men det har däremot den andra parten velat göra. Livsmedelskommissionens förslag om inkomstökningar med 140 miljoner kronor skulle ju ge möjlighet för jordbruket att enligt hittills gällande grunder betala 16 av de 20 öre, med vilka timpenningen skulle höjas, och fyra öre skulle alltså komma från lantarbetsgivarna själva. För att tillmötesgå jordbrukarna gjorde vi en sista kraftansträngning och höjde beloppet till 156 miljoner, vilket ger möjlighet för jordbrukarna att höja lönerna med något över 18 öre per timme. Det är alltså inte mer än 1,8 öre av denna löneförbättring som skulle behöva betalas av de större jordbrukarna själva. Om det nu skulle vara så, att de större jordbrukarna skulle vägra att betala någon del av lönestegringen från sin egen inkomst och att de skulle få sin vilja igenom — det finns ju dock två parter i målet, så att saken är inte avgjord ännu — är det då någon som vill utgera, att jordbrukets arbetskraftbehov blir tillgodosett eller icke tillgodosett, beroende på om löneförhöjningen för lantarbetarna blir 1,8 öre större eller mindre? Det är väl ingen som tror något sådant. Detta måtte väl visa, hur liten denna fråga egentligen är ur jordbrukets synpunkt, och med detta för ögonen måste man inse, att man har full rätt att inta den ståndpunkt som regeringen har intagit, nämligen att man även bör tänka på de penningpolitiska synpunkterna på saken.

Nu vill jag emellertid påpeka, att dessa 156 miljoner förslå till en lönehöjning med 18,2 öre per timme endast under förutsättning att lönekostnaderna räknas från den 1 november, då avtalet utlöper, till den 1 september, alltså för tio månader, och detta är den beräkningsgrund som har tillämpats hittills ända sedan systemets ikraftträdande. Nu har man från jordbruksorganisationernas sida sagt, att man vill ha betalt för två månader in på nästföljande regleringsår, alltså för tiden från den 1 september till den 1 november 1948. Det skulle kosta ytterligare 30 miljoner kronor, och med dessa 30 miljoner vill man från dessa organisationers sida belasta priserna för det år som nu börjar den 1 september. Envar måste väl inse, att det är högst olämpligt att i detta ekonomiska läge ta en utgift för nästa regleringsår och lägga den på det nu instundande regleringsåret, med därav följande prishöjningar.

Man har då sagt: »Om vi inte få det så, då ha vi ingen garanti för att vi få täckning för våra löneutgifter från den 1 september nästa år.» Från regeringens sida ha vi svarat, att det ligger i sakens natur att staten följer spellets regler, och löneutgifterna för regleringsåret 1948/49 skola täckas. Jag vill fästa uppmärksamheten därpå, att i fredags beslöt regeringen att det skall

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)

beviljas arealbidrag för höstsåden under nästa regleringsår, alltså för den höst-såd som sås i höst. Detta ger jordbrukarna en inkomstökning med 20 miljoner kronor, och därmed är alltså redan större delen av kostnaderna för den lönehöjning för tiden september—oktober 1948, som man här talar om, täckt. Det finns icke några bärande skäl för att nu gå ifrån den gamla ordningen och gå över från att räkna för tio månader till att räkna för tolv månader, varigenom vi skulle belasta priserna för nästa regleringsår med utgifter som falla på det därpå följande regleringsåret.

Nu säger herr Domö, att det finns ytterligare ett skäl för höjning av jordbrukets inkomster: vi skola med priserna i år försöka stimulera jordbrukarna till ökad odling, så att vi kunna få större livsmedelsproduktion. Det är väl emellertid uppenbart, att man med de priser, som nu fastställas, inte kan skapa någon speciell stimulans, hurudana dessa priser än bli. Ty kom ihåg, att årets gröda redan är sådd och växer på marken! Det blir inte en säck vete mer, inte en säck korn mer, ja, jag skulle vilja säga, inte heller en liter mjölk mer på grund av en ytterligare prishöjning. Det enda man därvidlag kan säga är, att om jordbrukarna få litet bättre betalt, så komma de att arbeta mer. Jag vill för min del säga, att det är ett mycket dåligt betyg åt den jordbrukande befolkningen som man från reservanternas håll försöker ge inför kam-maren. Jordbrukarna äro inte sådana. De komma inte att lägga händerna på ryggen bara därför att det fastställes en prisförbättring som är något tiotal miljoner mindre än de kanske hade önskat. Den stimulans, som vi kunna behöva åstadkomma för framtiden, måste därför i stället avse skörden och jordbruksproduktionen under nästföljande produktionsår, och som jag nyss har talat om, har ju regeringen redan tagit ett steg för att stimulera jordbrukarna att öka sin höstsådesareal nu i höst. En sådan åtgärd kan leda till någon stimu-lans, men det beslut, som blir fattat här i dag, kommer att i det avseendet få en mycket underordnad betydelse.

När man säger, att den fråga vi nu debattera är en psykologisk fråga vad jordbrukarna beträffar, så medger jag mer än gärna att det är sant. Det är klart att jordbrukarna tycka att det är bättre, ju mer de få betalt. Men ni skola inte försöka få oss, som ändå känna till hurudant läget är, att tro, att Sveriges jordbrukare i närvarande stund känna sig såsom proletärer, såsom människor vilka leva på svältgränsen och nästan måste göra revolution för att få en hygglig levnadsstandard. Mina vänner, låt oss inte vara fariséer! Den jordbrukande befolkningen av i dag är i ekonomiskt avseende icke illa ställd. Den har många svårigheter att kämpa mot, svårigheter som vi icke kunna avhjälpa genom det beslut som här blir fattat, men ekonomiskt sett befinna sig jordbrukarna inte i ett sådant läge, att den enskilde jordbrukaren kommer att företaga några drastiska handlingar på grund av det beslut som riksdagen fattar i dag.

I våras gick det t. ex. ut en paroll från jordbrukets ekonomiska föreningar om krav på högre stimulanspris på vårvete än regeringen bestämde, och efter regeringens prisbeslut sade man: »Jordbrukarna komma icke att odla vårvete till det priset.» Nu börja vi få en överblick över hur stora arealer som äro besädda med vårvete i år, och jag kan säga, att siffrorna väsentligt överträffa våra förhoppningar. Jag skall inte nämna några siffror — de komma i sinom tid — men jag kan nämna så mycket som att vi komma en bra bit över det mål vi hade uppställt. Se ni, så handlar jordbrukaren, när han går där hemma och överväger sina egna problem. Han är förståndig nog att ta den chans till ökad inkomst som bjudes, han gör det också och kommer att göra så även i fortsättningen. Han kommer liksom hittills att göra sitt bästa för att utvinna vad som kan utvinnas ur jordbruket.

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)

När läget är sådant och när skillnaden mellan de båda förslagen är så ringa i fråga om verkan för jordbrukets del, så ha vi enligt min uppfattning rätt att ta den hänsyn till det allmänna ekonomiska läget, som kräves och som innefattas i Kungl. Maj:ts och utskottets förslag. Och jag vill säga till herr Domö, att regeringen och det socialdemokratiska partiet ta ansvaret för det beslut vi i dag rekommendera riksdagen att fatta.

Herr **Domö** erhöll nu ordet för kort genmäle och anförde: Herr talman! Det är ju gott och väl att regeringen och majoritetspartiet ta konsekvenserna av det beslut som kommer att fattas, men om, såsom jag fruktat, följden av beslutet blir att livsmedelsproduktionen blir mindre än vad som kanske skulle blivit fallet, om man hade fått till stånd en uppgörelse med jordbrukarna, vilket psykologiskt skulle betytt mycket och befrämjat produktionen, så bli vi alla lidande på den minskningen, herr jordbruksminister. Även om regeringen säger sig taga ansvaret för beslutet, kommer hela Sveriges folk att få känna på verkningarna av detsamma.

Det är djärvt av jordbruksministern att säga, att det inte blir en enda liter mjölk mer genom den föreslagna ytterligare ökningen av jordbrukets inkomster, utan att jordbrukarna döma på ett mera realistiskt sätt. Jag är inte lika säker på den saken som herr jordbruksministern. Han vet ju lika väl som jag, att det spelar en rätt stor roll för arbetet, om vederbörande känner att man har förståelse för och uppskattar hans arbete eller inte.

En av de största svårigheterna är att kunna uppehålla djurbesättningarna. Ägarna frukta att de inte skola kunna få arbetskraft. De vilja behålla sina nötkreatur men hysa fruktan för att de inte skola finna förståelse hos statsmakterna, som ingående reglera jordbruksprodukternas prisläge. Av fruktan för utvecklingen realisera nu många djurägare sina besättningar. De göra det inte därför att de vilja handla i strid mot önskemålet att mycket livsmedel skall frambringas, men de ha känslan av att inte röna förståelse för sina svårigheter och för kravet på produktpris som medge konkurrerkskraftiga arbetslöner.

Därför tror jag att de beslut, som i dag fattas, psykologiskt sett komma att spela en stor roll.

Herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Jag skall inte gå in på någon mer ingående analys av herr Domös replik. Jag vill bara säga att, som väl är allmänt känt, den svenska mjölkproduktionen ständigt stegras. Under denna sommar äro mjölkleveranserna större än någonsin. Det är visserligen sant, att i vissa delar av landet, där man kan odla vinstgivande oljevaxter, ökas antalet kreaturslösa jordbruk, men den stegrade mjölkproduktionen måste å andra sidan betyda, att i stället produktionen av mjölk vid andra jordbruk blivit så mycket större. Om det framdeles blir en minskning i mjölkproduktionen, kommer det säkerligen inte att bero på det riksdagsbeslut, som här kommer att fattas, utan därpå, att vår höskörd i stora delar av landet blir så klen i år.

Vad den psykologiska sidan av saken beträffar, tror jag nog att en och annan, som lyssnar på herr Domö och hans meningsfränder av olika schatteringar, får en sådan känsla, som herr Domö talade om, men både herr Domö och jag vet, att våra ord gudskelov inte nå så långt ut bland de stora folkmassorna.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 7.30 eftermiddagen.

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)

Herr **Sundelin**: Herr talman! Man måste nog säga, att det är med en viss förvåning man tagit del av regeringens och utskottsmajoritetens ställningstagande till den nu föreliggande frågan om de prisreglerande åtgärderna på jordbrukets område under nästa budgetår. Vi ha ju blivit rätt vana vid att man även från det hållet betygar, att man är villig medverka till att jordbrukets utövare skola få en med andra yrkesgruppers jämförlig standard. Man har också ansett att vi här i landet måste uppehålla en jordbruksproduktion som gör oss i största möjliga utsträckning självförsörjande i fråga om livsmedel.

När herr statsrådet Sköld nyss sade, att jordbruksbefolkningen inte har satts i efterhand, då det gällt att skaffa dem bättre inkomster, så undrar jag, om man kan hålla med honom om den saken. Det är kanske riktigt, om man endast ser till den procentuella förbättringen i jämförelse med de förbättringar, som ägt rum för andra yrkesgrupper, men man måste väl också ta någon hänsyn till utgångsläget i inkomsthänseende för de olika grupperna.

I en så sent som förra året utgiven, väl inte alldeles okänd skrift, som till författare hade Per Edvin Sköld och Gunnar Lange, talas det på ett mycket målande sätt om den pågående folkflykten från jordbruket. Det sägs där, att jordbruket förlorar de bästa och driftigaste av sitt folk. Kvar bli åldringarna. Kvinnorna vid jordbruket vantrivas. Jordbrukarhustruns tunga arbetsbördor tilltalar dem icke. Den unge jordbrukaren får allt svårare att finna sig en hustru. Med ungdomens och kvinnornas flykt till övriga näringar blir jordbruksbefolkningens åldersstruktur ojämn och dess sammansättning med hänsyn till kön snedvriden. Härigenom påskyndas avfolkningen, och en fortsatt bortflyttning av jordbrukets folk till andra näringar är därför självklar. »*Denna utveckling*», säges det slutligen, »*kommer givetvis ej att upphöra förrän ekonomisk balans mellan jordbruket och andra näringar inträtt.*» Skriften har titeln »Jordbruksfrågan i belysning av Arbetarrörelsens efterkrigsprogram.» Jag tror inte att man här hade behövt på det sättet svartmåla situationen, om allting vore så väl beställt, som herr statsrådet, enligt vad han här antydde, tydligen anser att det är. Den som lever ute på svensk landsbygd och i intim kontakt med jordbrukets folk vet att den i skriften skildrade utvecklingen är mera påtaglig och aktuell i dag än den någonsin varit.

När jordbrukets utövare i dessa dagar och under eftersommaren och hösten sträva för att bärga den skörd, vilken vi väl i stort sett bli hänvisade att lita till för vår livsmedelsförsörjning under det kommande konsumtionsåret, kan man utan överdrift säga att de många gånger ha en alldeles orimlig arbetsbördor på grund av den stora arbetskraftsbristen. Jag har sett exempel på hurusom man och hustru ensamma måst sköta 40-hektarsgårdar, med djur och allt, emedan de inte kunnat uppbringa någon lejd arbetskraft. Då förstår åtminstone den, som har någon erfarenhet av jordbruk, vilken arbetsbördor dessa människor ha.

När riksdagen för ett par veckor sedan behandlade frågan om riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken, var det med verklig tillfredsställelse man kunde konstatera, att genom det då fattade beslutet fastslogs att, såsom jordbruksministern uttryckte det i den då föreliggande propositionen, »det närmaste målet för de statliga åtgärderna på jordbrukets område bör enligt min uppfattning vara att den i jordbruket arbetande befolkningen skall få samma möjligheter som utövarna av andra näringar att uppnå en skälig inkomstnivå och att bliva delaktig i den allmänna välförhållning, som kan ske i fortsättningen».

När man sammanställer de här återgivna uttalandena och andra liknande uttalanden från samma håll med regeringens och utskottsmajoritetens ställ-

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)
ningstagande i den fråga, vi nu diskutera, är man verkligen frestad att tala om »melodien som kom bort». Jag skall emellertid inte vidare inlåta mig på detta. Jag vill endast uttala min besvikelse över att regeringen och utskottsmajoriteten inte ansett sig kunna gå med på att ge jordbrukets folk den erkänsla och den uppmuntran, som det otvivelaktigt skulle ha inneburit, om man tillmötesgått den framställning om en inkomstförbättring på 200 miljoner kronor, som jordbruksorganisationernas underhandlare framfört.

Såvitt jag har kunnat utläsa av propositionen och utskottsutlåtandet, har varken statsrådet eller utskottsmajoriteten ansett en sådan inkomstförbättring för jordbruket oskäligen. Men med hänsyn till det penningpolitiska läget anser man det vara riskabelt att genomföra en sådan inkomstförbättring, och man finner efter gammalt känt mönster att bonden här bör offras. När alltså för manliga arbetare inom industri, hantverk, handel och transportväsen arbetslösen genomsnittligt från 1938 har ökat från 137 till 241 öre i timmen, under det att arbetslösen inom jordbruket under samma tid ökat från 64 till 144 öre i timmen — alltså till obetydligt över det genomsnittslöneläge andra arbetargrupper hade redan före kriget — då anser man sig med hänsyn till det penningpolitiska läget inte kunna gå jordbrukarna till mötes i deras, man måste väl ändå medge det, rätt blygsamma krav. Detta är en inställning, som åtminstone jag har svårt för att förstå.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Elofsson, Gustaf: Herr talman! Alltid när det gäller prissättningen på jordbrukets produkter tycker jag att man kan finna, att regeringspartiet lägger stor vikt vid denna prisbildning och gör gällande att den har stor betydelse, då man vill hindra en inflation här i landet. Men jag skulle vilja säga: det är väl inte allenast av bröd, smör, kött och fläsk som människan lever. Det finns också andra näringsgrenar, produkter, vilkas priser man ur den synpunkten borde kontrollera i kanske litet högre grad än som har skett.

Man talar här om att man inte kan tillmötesgå jordbrukarna och medge den höjning av priset med 45 miljoner kronor, som det här är fråga om, ty, som jordbruksministern sade, då skulle bågaren rinna över. Jag tror inte att det skulle föreligga någon större risk, om man ginge jordbrukarna till mötes. De prishöjningar, som man behövde vidta på de olika produkterna, tror jag den stora allmänheten också skulle finna sig i, om de bara veta att de därigenom kunna få tillräckligt med livsmedel.

Jag kan inte underlåta att påpeka, att man inte alltid från regeringens sida är angelägen om att hålla ingångna avtal och löften. Vi ha en odling, som särskilt under alla krigsåren har betytt oerhört mycket för vår modernäring, nämligen potatisodlingen. Från livsmedelskommissionens sida ha avtal träffats med jordbrukets organisationer om prissättningen på potatisen och om inlösningsförfarandet. Detta har gått bra ända till för ett år sedan, då man gick in för att inte garantera något inlösningspris. När avtal då tecknades, sades det från livsmedelskommissionens sida, att om jordbrukarna ville övergå från odling av fabrikspotatis till att odla cirka 30 procent matpotatis, skulle man se till, att avsättningsmöjligheter för denna potatis skulle finnas. Jordbrukarna ha lojalt följt det avtal, som ingåtts med livsmedelskommissionen, men man har inte från statsmakternas sida infriat löftet om avsättningen. Sent omsider gavs tillstånd att exportera vissa småpartier till Norge, och även till andra håll har litet potatis försålts. Men detta har ingalunda betytt, att vi fått avsättning för det överskott av matpotatis som uppstått här i vårt land. I stället ha potatisodlarna hänvisats till att överföra denna matpotatis till

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)

stärkelsefabrikationen. För denna potatis ha jordbrukarna då fått en ersättning av i medeltal 5 kronor 70 öre per hundra kilogram, trots att bevisligen enligt av myndigheterna verkställda beräkningar odlingskostnaderna uppgå till cirka 6 kronor 50 öre per hundra kilogram. Sådana åtgärder kunna inte stimulera jordbrukarna att i fortsättningen lika lojalt som hittills följa statsmakternas föreskrifter; därför måste priset på fabrikspotatis höjas.

Herr statsrådet Sköld sade, att de priser, som jordbruket fått, äro de bästa, som regeringen i närvarande stund kan gå med på, och han uttryckte sin stora tillfredsställelse över att jordbrukarna gingo hemma och övertänkte de priser, som regeringen föreskriver, och odlade det som regeringen önskar. Detta visste, sade herr Sköld, regeringen mycket väl. Han poängterade särskilt, att när det gällde vårvetet har en odling skett i sådan utsträckning, att det översteg regeringens förväntningar. Men det finns väl, herr talman, en alldeles speciell anledning till denna omfattande veteodling. Höstvetet har ju i stor utsträckning inte övervintrat, och jordbrukarna ha måst änyo beså dessa fält. Eftersom fälten voro beredda för odling av stråsäd, var det naturligt att man sådde vårvete. Jag tror inte att detta utgör någon garanti för att man i framtiden kan få det överskott som man kanske många gånger önskar.

Herr Alfred Andersson i Bussjö ville påstå, att de borgerliga önska spänna småbrukarna för de större jordbrukarnas vagn, för att småbrukarna skulle dra lasset. Jag tror väl inte att herr Alfred Andersson menade så mycket med detta. Han har ju lämnat jordbruket nu och blir naturligtvis inte bunden av sina uttalanden på samma sätt som då han själv utövade detta yrke. Jag tror nog att herr Alfred Andersson under alla de år han varit jordbrukare gjort den erfarenheten, att jordbruket inte alltid varit så inkomstbringande, att förhållandena varit i allo tillfredsställande. Jag skulle tro att han under dessa år många gånger fått vidkännas ganska avsevärda förluster.

Jag skall inte här uttala mig om skördeutsikterna. Det blir ju en omräkning senare av jordbrukskalkylen med hänsyn till storleken av den väntade skörden här i landet. Men när statsrådet Sköld ansåg att det är orimligt, att konsumenterna under det kommande regleringsåret skola bära kostnaderna för jordbruket under de efter regleringsåret närmast följande två månaderna, måste jag säga att det väl ändå är angeläget, att regleringsåret sammanfaller med den tid under vilken avtalet mellan jordbrukarna och jordbruksarbetarna löper. Därigenom får man en kalkyl, som så att säga stämmer för båda parterna. Som det nu har varit, ha jordbrukarna alltid fått bära utgifterna under de två månader varmed giltighetstiden för avtalet med jordbruksarbetarna överskjutit regleringsåret. Om, som vi önska, regleringsåret och avtalstiden löpte jämsides, skulle det medföra en utgift på i runt tal cirka 30 miljoner kronor.

Jag skall inte förlänga debatten, herr talman, men jag vill ändå säga att jag tror inte att konsumenterna här i vårt land bli mera tillfredsställda, om jordbrukspriserna bli sådana, att inte tillräckliga mängder av jordbruksprodukter kunna frambringas för vårt folks behov. De äro mera tacksamma, om de få de varor som de behöva. Det hade varit mycket tacknämligt, om jordbruksministern, när han höll sitt anförande, nämnt vilka priser vi här i landet få betala för de varor som importeras. Det hade varit angeläget, att svenska folket fått kännedom om vilken skillnad det är mellan de priser, som betalas för den inhemska produktionen, och de priser, som betalas för de importerade varorna. Jag tror att vi för närvarande inte kunna importera något vete här i vårt land under 60 öre per kilogram, under det att det svenska vetet betalas med 26 öre. Det är väl ändå bevis för att priserna på den inhemska marknaden inte äro orimligt höga.

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)

Jag ber, herr talman, att med det anförda få yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Ordet lämnades härefter för kort gemmäle till herr **Andersson, Alfred**, som yttrade: Herr talman! Till herr Elofsson i Vä skulle jag bara vilja säga, när han här talar om att jag inte sköter min ägandes jordbit längre och därför inte skulle ha samma möjligheter att följa utvecklingen, att jag kan försäkra att jag följer utvecklingen för var dag som går, ty jag bor praktiskt taget mitt i ägorna. Och när han talar om att jordbruket ibland går med vinst och ibland med förlust, så är det någonting som jordbruket alltid fått räkna med.

Vidare säger han, att konsumenterna gärna skulle betala mycket högre priser, om de bara veta, att de få tillräckligt med livsmedel. Men tro herr Elofsson och reservanternas verkligen, att det blir mer varor, om man följer reservationen? Det kan det endast bli, om det blir mera regn på de områden som nu lida av torka. Det blir, såvitt jag förstår, inte ett kilo mera brödsäd eller potatis, även om vi höja priserna till det dubbla. Det blir det endast, om vår Herre vill hjälpa till och ge oss mera regn.

Herr Anderson, Axel Ivar: Herr talman! Jag kan utan betänkligheter rösta för reservationens förslag, enligt vilket jordbruket tillföres en inkomstökning på 200 miljoner kronor. Men jag vill göra några reflexioner till utskottsutlåtandet, som samtidigt bli reservationer mot några uttalanden av de borgerliga reservanterna.

Jag vänder mig då framför allt mot uttalandet på s. 22, där det heter: »Jordbrukets omkostnader äro emellertid i kalkylen beräknade med hänsyn till påräkneliga marknadspriser å driftsmedel och förnödenheter. Om ytterligare prissänkning å dessa anses böra komma till stånd, kan det därför bliva ofrånkomligt att under en övergångstid anvisa de medel som härför krävas. Sammalunda blir fallet om nödiga prisförbättringar å produkter icke anses böra slå igenom gentemot konsumenterna.» Reservanterna ha således här förordat — visserligen villkorligt och med starkt understrykande av att det endast gäller en tillfällig anordning — en återgång till det subventionssystem som, enligt vad vi voro ense om för mindre än ett år sedan, skulle avskrivast. Jag kan för min del inte dela den uppfattningen, att detta är en riktig väg att lösa jordbrukets prisfrågor, och jag beklagar, att man från reservanternas sida har pekat på denna utväg. Enligt min uppfattning finns det inte något sakligt skäl för att inte de prisförbättringar för jordbruket, som även enligt min uppfattning äro nödvändiga, skola få slå igenom.

Mot detta kan man visserligen säga: »Då ha vi genast ett nytt prisuppdrivande element, en ökad inflationsfara.» Tror verkligen någon i denna kammarare att det beror på dessa 44 miljoner kronor mer eller mindre, om det blir en sådan verkan? Jag anser att den prisförbättring, som jordbruket tillföres enligt reservanternas förslag och som jag finner rimlig, inte kommer att ha sådana prisuppdrivande verkningar, att man för den skull behöver tillgripa den mycket betänkliga åtgärden att över budgeten anvisa medel för subvention. Jag anser inte heller, att det vore rimligt att ta denna inkomstökning för jordbruket och dess arbetare till intäkt för krav på högre löner från andra samhällsgruppers sida. Jag vet, att så kommer att ske, men enligt min mening finns det inte sakligt fog för detta. Och vill man framställa sådana krav, kan man i lika hög grad stödja dem på majoritetens som på minoritetens argument. Framkomma sådana krav, så är det inte på grund av ett från minoriteten framställt yrkande om en något större prisförbättring för jordbruket, utan därför att man inom andra grupper inte är till-

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)
fredsställd med det uppnådda löneläget och vill begagna varje möjlighet att ytterligare pressa lönerna i höjden.

Jag vill således på denna punkt, herr talman, göra en bestämd reservation mot detta förord för återgång till subventionssystemet.

Den andra reflexionen jag vill knyta till utskottets utlåtande kommer att få en något mera allmän karaktär. Under de 22 år jag tillhört riksdagen har jag allvarligt försökt sätta mig in i jordbrukets problem och stödja alla berättigade önskemål från jordbrukarhåll. Redan tidigt under 1920-talet kom jag till den uppfattningen, att jordbruksnäringen trots allt stöd från statsmakternas sida befann sig i ett mycket allvarligt läge och att det vore risk för att det svenska jordbruket mer och mer komme att avfolkas. Dessa farhågor ha besannats. Trots allt som gjorts för att förbättra jordbrukets ekonomiska ställning har arbetskraften mer och mer dragits över från jordbruket till andra näringar, och i nuvarande stund står säkert det svenska jordbruket inför ett långt allvarligare och svårare problem än någon annan näringsgren i vårt land. Att söka hejda strömmen från jordbruket till stadsnäringarna kan visserligen från nationalekonomisk synpunkt sett anses vara ett dåraktigt och fåfängt tilltag, men jag har alltjämt den uppfattningen, att jordbruket representerar ej blott materiella utan i hög grad också ideella värden. Landsbygdens avfolkning skulle inte endast minska vårt lands självförsörjningsmöjligheter, utan också försvaga den svenska folkstammen.

När det gäller åtgärder för att hindra denna avfolkning kan man enligt min uppfattning inte så ensidigt, som utskottet och även reservanterna synas förutsätta, lita på jordbrukets möjligheter att genom bättre priser bli i stånd att betala högre löner och därmed bestå i konkurrensen om arbetskraften med industrien och stadsnäringarna. Detta är, tror jag, ett alltför teoretiskt resonemang. I verkligheten blir det nog omöjligt för jordbruket att under en högkonjunktur sådan som den nuvarande bjuda sina arbetare konkurrenskraftiga löner. Villkoret härför skulle vara en prissättning på jordbrukets produkter, som jag tror att intet politiskt parti skulle våga tillstyrka. De skulle gå väsentligt längre än det förslag, som innefattas i reservationen. Det enda, som kan ge jordbruket hjälp och bevara dess arbetskraft, är enligt min uppfattning att man här i landet för en sådan allmänekonomisk politik, att den nuvarande abnorma industriella högkonjunkturen dämpas. Man måste hålla tillbaka sådana allmänna företag och anläggningsarbeten, som äro ägnade att draga till sig jordbrukets arbetskraft. Ett nedbringande av investeringarna och en allmän återhållsamhet med byggnads- och anläggningsföretag av olika slag är helt visst det effektivaste och säkraste medlet att trygga tillgången på arbetskraft vid jordbruket.

Naturligtvis spela också lönerna in. Jag vill dock se lönefrågan mera ur synpunkten av vad som är rättvist och skäligt. Lönenivån vid jordbruket har dess bättre kunnat väsentligt höjas under de senaste åren. Det är möjligt, att en viss förbättring även i fortsättningen kan genomföras, men jag tror att det är ännu viktigare att man sörjer för goda bostäder och drägliga arbetsförhållanden. Också härvidlag har mycket gjorts, och utvecklingen på detta område är ur det svenska jordbrukets synpunkt hedrande och glädjande. Men låt oss inte glömma, att om lönenivån inom jordbruket alltför mycket drives upp, så kan detta bli en tung börda för näringen i kommande tider, då den nuvarande prisnivån av olika anledningar kanske inte kan upprätthållas.

Till sist har jag också en tredje reflexion att göra, nämligen beträffande frågan om import av arbetskraft. Denna angelägenhet förtjänar ett allvarligare beaktande än utskottet har ägnat den. Har verkligen möjligheten att importera arbetskraft blivit allvarligt prövad av våra myndigheter? Hurudan

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)
är exempelvis situationen i Danmark för närvarande? Står inte det danska jordbruket inför en omläggning, som snart kan komma att framtvinga överförande i ganska stor omfattning av arbetskraft från jordbruket till industrien? Skulle man inte kunna, temporärt eller på längre sikt, bereda överflödigt dansk arbetskraft sysselsättning inom det svenska jordbruket? Frågan tål att övervägas, och jag skulle vilja förorda att den upptages till prövning i samband med de diskussioner om en gemensam nordisk ekonomisk politik, som inom den närmaste tiden skola äga rum.

Det finns naturligtvis också andra möjligheter att importera arbetskraft, som böra prövas. Ännu för ett år sedan tror jag det hade varit möjligt att i ganska stor utsträckning få arbetskraft från Tyskland, som varit speciellt lämpad för att sättas in i det svenska jordbruket. Den möjligheten står i dag kanske inte till buds, men låt oss inte försumma att undersöka vilka möjligheter som ännu kunna finnas att tillföra det svenska jordbruket den arbetskraft utifrån, som det är i så trängande behov av. Åtgärder på detta område böra under alla förhållanden vidtagas jämsides med övriga åtgärder, som jag här har berört, för att lätta jordbrukets för närvarande största bekymmer, nämligen svårigheterna att skaffa arbetskraft.

Jag har, herr talman, med dessa ord velat ange skälen till att jag är beredd att rösta för den högre inkomstsumman för jordbruket, men också de reservationer, som jag ansett mig därvid böra göra. Jag har intet yrkande.

Herr Mannerskantz: Herr talman! Jag kan till alla delar instämma i de synpunkter, som den föregående ärade talaren här har framfört. Jag tror inte att man behöver tillgripa någon subvention för att uppnå det mål, som har uppställts i reservationen. Inte heller emot de övriga tankar, som dr Anderson fört fram, har jag någonting att invända.

Statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet har här i dag framlagt regeringens skäl för att den stannat där den gjort i fråga om prissättningen på jordbrukets produkter. Jag skall här i någon mån upptaga en del av dessa skäl till granskning.

Statsrådet började med någonting, som kanske inte var avsett såsom ett argument, utan mera såsom en inledning för att komma i gång. Han ansåg, att det var större skäl att ironisera över att de borgerliga stödja jordbrukets organisationer och deras förslag än att ironisera över regeringens förslag, såsom herr Domö hade gjort. Statsrådet menade, att det inte är de borgerliga partiernas sak att stödja intresseorganisationer. Jag tror inte, att det i och för sig är så, att man vill stödja organisationerna, utan man anser det motiverat att gå på reservationens linje, därför att det nu är första gången som det principbeslut beträffande den framtida jordbrukspolitiken sättes på prov, vilket fattades av riksdagen för någon tid sedan. Det är ingen god start, om man här markant intar en motsatsställning till jordbruksnäringsens berättigade krav. Skördeutsikterna äro dessutom i år sådana, att påfrestningarna för jordbrukarna äro mycket stora, och jag tror att påfrestningarna komma att bli stora även för vår livsmedelsförsörjning. I ett sådant besvärligt läge är det ingenting att ironisera över, om man griper möjligheten att få till stånd enighet i fråga om jordbrukspriserna. Därigenom kan man dels få lugn och arbetsro, och dels blir det möjligt att få fram större kvantiteter av de livsmedel, som äro oundgängligen nödvändiga för landets behov.

Statsrådet sade, att klyftan mellan jordbrukets lönearbetare och motsvarande arbetargrupper kommer att minskas, om regeringsförslaget genomföres. Det är väl frågan, om inte detta var en osanning. Man har även inom utskottet tillämpat procenträkning och sagt, att jordbrukets lönearbetare med denna höj-

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)

ning av 18,5 öre få samma procentuella löneökning som flertalet andra arbetargrupper. Detta är diskutabelt. Överhuvud taget är procenträkningen utan värde. Inte bryr sig en traktorskötare eller en jordbruksarbetare om vilken löneökning han får i procent, utan han ser på vad han får i reda pengar, i kronor och ören. Han jämför med vad andra arbetargrupper få. Han hör av sina släktingar och vänner och bekanta, som ha gått till industrien, att både ackordssatser och timlöner mera än jordbruksarbetarnas löner. Särskilt i trakter, där industrier förekomma i omedelbar närhet av jordbrukarnas arbetsplatser, har man god kännedom om förhållandena, och där är man fullt på det klara med att den timlönehöjning i ören räknat, som möjliggöres genom regeringens förslag, är mindre i stället för större än de lönehöjningar, som genomförts för de flesta grupper av arbetare här i landet.

Jordbruksministern framhöll, att man av psykologiska skäl inte kan gå med på en inkomstökning med 200 miljoner. Hurudant är utgångsläget för hela det resonemanget? Under förra hösten, under vintern och våren har en våg av lönerörelser gått fram över landet. Alla industriens arbetare liksom arbetarna inom handelsfacken och serviceyrkena ha fått löneökningar, och statstjänarna ha från och med den 1 juli fått sin lönehöjning. Man har gått cirkeln runt, och nu är det bara de 30 procent, som äro knutna till jordbruksnäringsen, som inte fått någon lönehöjning. När jordbrukarna begära, att också deras sektor av cirkeln skall fyllas ungefär i samma mån, säger man att det inte låter sig göra med hänsyn till de psykologiska verkningarna på de andra 70 procenten, som förut fått sitt på det torra. Det är den saken som landsbygdens folk har så svårt att förstå.

Ser man det siffermässigt, ha ju inte löneinkomsterna per år ökats med 500 miljoner kronor, utan med ett vida större belopp. Inkomstökningen har skett även på många andra sätt än genom lönestegringar. Jag tror att den totala inkomstökningen är åtminstone tre gånger så stor som man här räknar med. I detta läge frågar man sig på jordbrukarhåll, om 45 miljoner kronor ytterligare till jordbruksnäringsen verkligen kunna vara en källa till ökad inflation eller till irritation. Man kan inte så lätt få jordbrukarna att inse, att så skulle vara förhållandet.

Statsrådet frågade, vilka priser man skall höja, om man inte vill vara med om subventioner, något som inte heller jag anser vara riktigt. Jag skulle vilja svara, att man får gå hela varvet runt och göra mindre prishöjningar på olika produkter. Man behöver inte ta ut hela prishöjningen på smöret, vilket skulle förutsätta en höjning av smörpriset med 50 å 60 öre per kg. Man kunde ju nöja sig med att höja produktmjölkpriset med 1 öre i stället för 2 öre, och man kunde höja priset på spannmål och potatis något mera. Vi hörde nyss, att stärkelsepotatisen är synnerligen lågt betald. Jag har själv underskrivit den motion, som herr Elofsson nyss talade om, och jag anser det närmast förvånande att man är så rädd för att höja priset med ett par öre på den potatis, som levereras till stärkelsefabrikerna. Sådana mindre prishöjningar på olika produkter märkas mindre än en kraftig höjning av priset på ett enda, känsligt varuslag. Om man tillräckligt allsidigt och försiktigt höjer priserna på jordbrukets produkter, tror jag alltså att det inte kommer att möta alltför starkt motstånd bland allmänheten.

Statsrådet nämnde, att man under hela kriget hade varit synnerligen gentil mot jordbruket, i det att överskott, som kunnat uppstå, fått användas till lönehöjningar i stället för till sänkning av priset på jordbruksprodukter. Men om man inte gjort på det sättet, skulle ju den klyfta, som faktiskt finns mellan jordbrukets och andra näringars lönearbetare, ha ökats ännu mera i öre räknat än fallet har blivit. När lönehöjningar skett på andra områden, har man låtit jordbrukspriserna vara oförändrade.

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)

Ett sådant år som detta är det naturligtvis ganska lätt för regeringen och även för herr Alfred Andersson i Bussjö att säga, att svårigheterna bero på torkan och att det är regnet som skall möjliggöra en ökad produktion. Här komma vi in på den fråga, som jag ibland har gjort mig: finns det någon möjlighet att rätt bedöma dessa ting uppifrån den här staden, från kanslihuset eller från detta hus, om man inte har tillfälle att tillräckligt mycket deltaga i arbetet vid ett jordbruk? Det är intet tvivel om att jordbrukets utövare, såsom jag sade vid remissen till utskottet av denna proposition, under en rätt lång tid ha känt sig leva under ett visst mothåll. Jordbrukarna arbeta sannolikt mera än andra befolkningsgrupper, men deras intresse för arbetet har i viss mån avtrubbats. Svårigheterna och motigheterna äro så stora, att man ganska lätt blir förargad, och då neutraliseras något färre av motigheterna än fallet skulle vara, om man hade en frisk gålust och vore uppfylld av känslan, att samhället ser med tacksamhet och glädje på jordbrukarnas ansträngningar. Jag är ganska övertygad om att misstämningen inom den svenska jordbrukarkåren i år har tagit sig starkare uttryck än på mycket länge. Man får sannolikt gå tillbaka till början av 1930-talet för att finna en motsvarighet.

Det är klart, att vi här delvis röra oss på det psykologiska planet. Därför tycker jag att det har varit rent ut sagt en dumhet, att man för en relativt liten skillnads skull har avstått från möjligheten att ge jordbrukarkåren här i landet känslan, att den är med i den cirkel, som jag nyss talade om. Det går inte för sig att man bortser från de psykologiska verkningarna inom den sektor på 30 procent, som representeras av jordbruksbefolkningen. Rent jordbrukstekniskt sett går det i mycket stor utsträckning att genom extra arbetsinsatser, som överstiga vad man brukar begära av kanske de flesta andra människor, neutralisera skadeverkningarna av både torka och frost och besvärligheter av annat slag. Men förutsättningen för sådana arbetsinsatser är en gynnsam stämning bland jordbrukarna.

Statsrådet Sköld sade, att ett beslut i enlighet med reservationen inte kan leda till att en enda liter mjölk ytterligare produceras. Jag är inte säker på att detta ens tekniskt sett är riktigt. Det kan bli både mera mjölk och mera spannmål. Åtgärder kunna vidtagas eller underlåtas allt eftersom man vill spänna krafterna, och underlåtandet behöver inte innebära, att man saboterar eller gör någonting klandervärt. Jag skall inte inlåta mig på exemplifiering i detta fall — det bör man kanske inte upptaga kammarens tid med — men min fasta övertygelse är, att man på jordbrukets område förmår att i betydande utsträckning neutralisera vidriga väderleksomständigheter genom ökade arbetsinsatser och omtanke.

Jordbruksnäringen har det enligt statsrådet ekonomiskt väl ställt, och jordbrukarna komma därför inte, ansåg statsrådet, att reagera mot ett beslut i enlighet med utskottets förslag. Det är möjligt, att en viss procent av jordbrukarna här i landet kunnat konsolidera sin ekonomi. Men det är också många som inte kunnat göra det. Vad som ser ut som en konsolidering består ofta endast i en förbättring av likviditeten, som skett samtidigt med att produktionskapitalet förslitits. Man har inte haft möjlighet att köpa nya maskiner, och man har inte kunnat förbättra och underhålla byggnaderna. Det är en mängd saker som under krigsåren måst eftersättas. Man bör inte glömma bort denna förslitning, då man bedömer den förbättring av likviditeten, som eventuellt kan ha skett. Vad beträffar innevarande år kan man med säkerhet säga, att de flesta av landets jordbruk komma att gå mycket dåligt ihop. Jag skulle tro, att flertalet jordbrukare komma att i avsevärd grad få sin ekonomi rubbad. Man måste ta hänsyn till att förhållandena i år äro ganska

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)
olyckliga för jordbrukets vidkommande. Regeringens ställningstagande i fråga om jordbrukspriserna är därför psykologiskt oriktigt.

Herr Alfred Andersson i Bussjö sade i början av sitt anförande, att reservanterna inom jordbruksutskottet inte önskat en uppgörelse, utan velat använda detta ärende och riksdagens protokoll vid behandlingen därav i sin politiska agitation. Är inte detta onödigt styggt sagt? Det är väl ändå så, herr talman, att de flesta av jordbruksutskottets ledamöter själva äro jordbrukare, kanske mer än herr Alfred Andersson i Bussjö. Och när han säger, att här står sakkunskap mot sakkunskap, kan man väl diskutera om vem som har den största sakkunskapen och bäst kan bedöma förhållandena inom jordbruket. Herr Alfred Andersson bor ju mitt i Sveriges bördigaste jordbruksbygd, och det är möjligt att man där kan leta rätt på en eller annan jordbrukare, som klarar sig tämligen bra. Men vi skola komma ihåg, att förhållandena inte äro desamma i landet i sin helhet. Om då reservanterna inom jordbruksutskottet ha känt med sig, att läget är allvarligt, så är det väl riktigare att säga, att reservanterna ha gått in för sin linje, därför att jordbrukarnas krav äro berättigade, och inte med tanke på den politiska agitationen. Jag tycker det är alldeles onödigt att här i kammaren argumentera så, som herr Alfred Andersson gjorde.

Jag kan alltså, herr talman, inte finna annat än att ett beslut av riksdagen i enlighet med utskottsförslaget skulle vara ägnat att rubba förtroendet till det nyligen fattade principbeslutet om det svenska jordbrukets framtida status och att släcka det hopp, som genom detta beslut tändes i jordbrukarnas bröst. Då jag inte vill medverka till detta, finner jag det riktigare att man ställer sig på den ståndpunkten, att riksdagen i princip har beslutat, att löneklyftan mellan jordbruksbefolkningen och andra grupper skall utjämnas och den allmänna ekonomiska standarden på landsbygden höjas och att man vid första tillfälle, då detta beslut i praktiken sättes på prov, bör gå på den positiva linje, som reservationen i någon mån innebär.

Jag ber därför att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Öhman**: Herr talman! Jag har begärt ordet i denna debatt närmast för att deklarerat, att det kommunistiska partiet är för den inkomstökning på 200 miljoner kronor, som jordbrukarna genom sina intresseorganisationer ha krävt. Vi anse det vara rimligt, att landets jordbrukare få denna inkomstökning, då ju stora delar av den jordbrukande befolkningen befinna sig i ekonomiska omständigheter, som icke kunna betraktas såsom tillfredsställande, och då jordbruksbefolkningen icke kommit i åtnjutande av en inkomstökning, som fört den upp i nivå med andra, jämförliga befolkningsgrupper.

Den kalkyl beträffande jordbrukets inkomster och utgifter, som presenteras, har för övrigt den säregenheten, att det egentligen bara är inkomstsidan som något så när exakt kan fastställas. Frågan om jordbrukets omkostnader och utgifter i övrigt måste däremot bedömas mer eller mindre approximativt. Jordbrukskalkylen innehåller, att en kostnadsökning med 66 procent för jordbrukets förnödenheter har inträtt under krigsåren, men detta resultat bestrides som bekant av åtskilliga bland landets jordbrukare. Det torde också vara ganska klart, att en rad av de förnödenheter, som jordbrukarna behöva, stigit väsentligt mera i pris under krigsåren än med de 66 procent, som man i kalkylen har utgått ifrån. Till detta kommer, att de mindre jordbrukarna inte på långt när ha fått den inkomstökning, som andra folkgrupper dock lyckats tillkämpa sig under de senaste åren.

När vi från vårt håll gå in för att söka tillgodose jordbrukarnas krav på en inkomstökning med 200 miljoner kronor, så kunna vi emellertid icke ansluta

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)
oss till den linje, som förordas i den borgerliga reservationen och som huvudsakligen anvisar prisstegringar såsom medel för att de 44 miljoner kronor, varom striden här står, skola kunna tillföras jordbruket. Vi kunna inte gå med på ytterligare prishöjningar, ty dessa drabba konsumenterna — arbetarklassen, tjänstemännen och även småbönderna, som äro tvingade att köpa vissa förnödenheter, vilka produceras inom andra jordbruk.

Vi ha den meningen, att det finns andra vägar att gå för att kunna tillfredsställa böndernas berättigade krav, och den viktigaste som vi därvidlag vilja rekommendera är att regeringen vidtar nödvändiga åtgärder för att sänka priserna på de förnödenheter, som jordbrukarna måste ha för att kunna driva sin näring. Enligt vad man räknar med i kalkylen uppgå ju jordbrukarnas inköp av olika förnödenheter till 750 miljoner kronor, och för att få ut de 44 miljoner kronor, som det här gäller, bör man ju då tänka sig en genomsnittlig prissänkning av, låt oss säga 6 procent, på de förnödenheter, som måste inköpas. Vi anse att regeringen och priskontrollnämnden borde kunna genomföra detta, framför allt när vi nu ha fått en priskontrolllag, som ger större möjligheter att ingripa mot de höga monopolpriser som på detta område äro gällande.

Det finns ju också en annan väg, som tidigare omnämnts i diskussionen, nämligen subventionsvägen. Vi äro för vår del inte särskilt stora anhängare av subventionslinjen, ty vi anse att man bör driva politiken så, att jordbruket blir bärkraftigt utan subventioner. Men så som läget nu är, måste man måhända tillgripa extra ordinära åtgärder för att icke riskera ytterligare prisstegringar, och vi anse därför att man bör, såsom en engångsåtgärd, kunna ur statskassan anslå dessa 44 miljoner kronor, så att de komma jordbruket till del. Därigenom uppnå vi också, att det icke blir konsumenterna som i första hand få betala de höga priserna. De stora inkomsttagarna, för vilka en prishöjning på vissa jordbruksprodukter knappast betyder någonting, bli på detta sätt också tvingade att bidra med sin del.

Det kommunistiska partiet har icke någon representant i jordbruksutskottet, och vi ha därför inte där kunnat ställa något yrkande eller kunnat avgiva någon egen reservation. Jag ber därför, herr talman, att få föreslå en förändring i utskottets skrivning, såtillvida att det avsnitt, som på s. 14, fjärde raden nerifrån, börjar med orden »Huruvida denna utjämning» och som sträcker sig fram till det stycke som på s. 15 börjar med orden »Med det anförda har utskottet», måtte utgå och ersättas med ett avsnitt av följande lydelse: »Med hänsyn till rådande ekonomiska förhållanden och arbetskraftssituationen inom jordbruket synes denna utjämning böra genomföras i snabbaste möjliga takt då denna inkomstutjämning torde vara en avgörande förutsättning för att i jordbruket bibehålla den arbetskraft som är nödvändig för att säkra en maximal produktionsnivå och därmed landets försörjning. Därvid bör förutsättas att de inkomstförbättringar, som tillföras jordbruket, utan dröjsmål också komma de löneanställda till del.

Förverkligandet av denna löneutjämning synes icke tillrådligt och möjligt endast och främst genom höjningar av jordbrukets produktpriser, då dessa medföra en höjning av levnadskostnaderna och därmed en accelererad inflationsutveckling. I stället synas statsmakternas ansträngningar böra inriktas på att åstadkomma en sänkning av priserna på jordbrukets förnödenheter och därmed jordbruksproduktionens kostnader. En effektivare priskontroll å dessa förnödenheter bör för övrigt väl kunna sammanfalla med de åtgärder för en skärpt prisövervakning å all varuproduktion som Kungl. Maj:t i annat sammanhang förelagt riksdagen som ett led i kampen mot inflationen.

Vidkommande de i förut nämnda motioner framställda yrkandena om en inkomstförbättring till jordbruket utöver Kungl. Maj:ts förslag, eller 200 miljo-

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)

ner kronor, synas av ovan angivna skäl dessa yrkanden välgrundade, och därför bör en inkomstförbättring av denna storlek tillföras jordbruket för resten av innevarande och nästa regleringsår.

Beträffande sättet att tillföra jordbruket en ytterligare inkomstförbättring bör, i anslutning till vad ovan anförts, denna åstadkommas genom prissänkning å jordbrukets förnödenheter. Därest detta icke skulle bli till fullo möjligt, synes, såsom motionsledes ifrågasatts, statlig subvention kunna tillgripas såsom en temporär åtgärd i syfte att förhindra en ytterligare levnadskostnadsstegring. Även om riksdagen 1946 uttalat sig för en avveckling av generella subventioner över budgeten med avseende å livsmedelspriserna, bör likväl en dylik åtgärd temporärt kunna förordas med hänsyn till den senare tidens ekonomiska utveckling och det allmännas intresse av att hindra en fortsatt stegring av levnadskostnaderna.

Därest av nu nämnda skäl Kungl. Maj:t jämväl skulle finna, att de till den 1 september planerade prisförhöjningarna på kött och fläsk jämte de ytterligare prishöjningar på andra livsmedel, som kunna bli en följd av dåligt skördeutfall och kalkylens omräkning i augusti, helt eller delvis böra förhindras, förordas att Kungl. Maj:t erhåller befogenhet att medelst åtgärder för nedpressning av jordbruksproduktionens kostnader samt statliga produktpristilllägg tillförsäkra jordbruksproduktionen motsvarande belopp.

I fråga om utformningen av produktpristilläggen förutsattes att denna sker i samråd med berörda ekonomiska organisationer och i överensstämmelse med tidigare av statsmakterna tillämpade former. Härför erforderliga medel böra kunna disponeras ur reservationsanslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område medan frågan om ytterligare medelsbehov senare under budgetåret underställs riksdagen.»

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan med den ändring som av mig här angivits.

Herr Beck-Friis: Herr talman! Det är kanske inte så mycket att tillägga från reservanternas sida efter herr Tjällgrens inledningsanförande. Jag instämmer till fullo i hans uttalande, att det hade varit önskvärt med en kompromiss inom jordbruksutskottet, men när det nu inte lyckades, anser jag det vara synnerligen önskvärt att kammaren biträder reservanternas ståndpunkt.

Det är önskvärt främst därför att det i jordbruksnäringens nuvarande bekymmersamma läge — med dåliga skördeutsikter och brist på arbetskraft — är nödvändigt att allt göres som kan göras för att stimulera produktionen. Det gör man inte, om man bifaller utskottets hemställan, i varje fall inte i lika hög grad som om man bifaller reservationen.

Jordbruksministern uttalade för en stund sedan, att han ansåg, att reservanternas i jordbruksutskottet varit lojala, alltför lojala, mot jordbrukets förändringsrörelse. Det gäller i varje fall inte mig vid mitt ställningstagande i utskottet. Jag har inte deltagit i några tidigare förhandlingar om jordbrukspriserna. Jag stod således fullständigt obunden i utskottet.

Jag har inte heller såsom storgodsägare personligen några fördelar av de höga priserna på jordbruksprodukterna. Inkomstförbättringen kommer säkerligen helt att gå till lantarbetarna. Men jag har en egendom, som sysselsätter industriarbetare, skogsarbetare och lantarbetare i ungefär samma antal. Industriarbetarna ha fått sin löneförhöjning. Skogsarbetarna få ju, som bekant, premier för vedhuggning, som betalas av statsmedel. Men lantarbetarna anse sig inte ha fått, och ha inte heller fått, samma förbättringar i lönehänseende som de andra. Följden är den, att lantarbetarna undan för undan söka sig över till andra, bättre betalade yrken. Och som det är på min egendom, är det på

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)
oändligt många andra ställen här i landet. Flykten från jordbruksnäringen är i full gång.

Det är för att förhindra en sådan fortsatt flykt från jordbruket som jag deltagit i reservationen.

Det har sagts, att höjda priser på jordbruksprodukterna kunde medföra inflationsrisk. Jag kan inte bedöma den frågan, men jag vill påpeka, att det här inte rör sig om större belopp än omkring 44 miljoner kronor. När det gäller andra befolkningsgrupper, har det visat sig, att avsevärt större belopp inte fått stå hindrande i vägen för löneförbättringar. Beloppet hade ju för övrigt kunnat reduceras, om majoriteten inom utskottet hade velat vara tillmötesgående och utnyttja möjligheten till den kompromiss, som enligt min mening låg inom räckhåll.

Nu har man bara två vägar att gå. Jag tror att riksdagen gör klokt i att följa reservanterna. Jag vågar säga, att jag tror att man kommer att ångra sig, om man inte gör det.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Tjällgren m. fl. avgivna reservationen.

Herr von Heland: Herr talman! Vid ett tidigare tillfälle har jag kunnat deklarerat min uppfattning i föreliggande fråga, och jag hade egentligen inte nu tänkt begära ordet, men statsrådet Sköld lockade upp mig. Eftersom jag emellertid har ordet, må det tillåtas mig att först ge ett par repliker åt herr Alfred Andersson.

Herr Alfred Andersson sade, att det är mycket lätt för en minoritet att demonstrera med långt gående krav, ty det är i alla fall majoriteten som får ta ansvaret. Jag tycker då, att det är rätt egendomligt, att herr Andersson i dag så ivrigt förfäktar regeringens bud, 155 miljoner kronor, när herr Andersson själv i april undertecknade den gemensamma deklARATION i livsmedelskommissionens råd, vilken begärde 170 miljoner kronor för tio månader. Det är ju ungefär vad vi jordbrukare vilja ha för tio månader, men varför fördömer herr Andersson detta vårt önskemål så kraftigt i dag, när han i april tyckte att denna begäran var rättmätig?

Sedan sade herr Alfred Andersson, att det är storjordbrukarnas krav som komma fram i reservationen och att småbrukarna inte borde låta sig luras av denna reservation. Det är alltså dessa stackars 6 000 å 7 000, som ha över 100 tunnland, som skola få hela hjälpen och som alltså enligt herr Anderssons i Bussjö mening ha demonstrerat. Nu kan ju herr Andersson dessa frågor, och jag tycker därför att vi gemensamt skulle kunna tala litet mera sakligt i dem än herr Andersson här gjort. Herr Andersson vet sålunda, att dessa 200 miljoner kronor äro helt avsedda såsom en inkomstförbättring och att denna inkomstökning, när det gäller jordbrukare som ha anställda, skall gå till dessa anställda, som utgöra $\frac{1}{3}$ av jordbrukets arbetskraft. Herr Andersson vet också, att två tredjedelar av dessa löneinkomster gå till jordbrukarna själva, således till den stora massan, som kallas småbrukare. Det är dessa som främst beröras av riksdagens ställningstagande här i dag.

Vidare sade herr Alfred Andersson, att en stationskarl, som hade 4 900 kronor om året, minsann inte har något köpkraftsöverskott. Jag kan hålla med herr Andersson om att 4 900 kronor är en låg inkomst, men herr Andersson måste väl också hålla med om att lantarbetarlönen, som år 1946 var 3 296 kronor, är ännu lägre.

Herr Alfred Andersson förklarade också, att man genom det ställningstagande från jordbrukarnas sida, som ett bifall till reservationen innebär, skulle äventyra den good-will, som jordbrukarna hade skaffat sig. Jag tycker det

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)

vore synnerligen egendomligt, om det mycket goda arbete, som utförts av jordbrukarna — icke bara vad de utfört såsom brukare, utan även vad de utfört i sina organisationer — skulle glömmas bort, när nu striden står om dessa 45 miljoner kronor. Mera bekymmersamt tycker jag emellertid det är, att man från socialdemokratiskt håll genom att inte vilja ge åt jordbruket vad jordbrukarna anse vara rättvist avvisar det samarbete, som jag hade hoppats på för framtiden.

Statsrådet Sköld förstod inte, att riksdagsmännen och partierna kunde binda sig för och slaviskt ansluta sig till intresseorganisationernas önskemål. Han ansåg att detta icke vore att objektivt se på denna fråga. Nu är jag med i dessa intresseorganisationer — jag är bl. a. styrelseledamot i lantbruksförbundet, som ju underhandlat med regeringen i förevarande fråga — men det är inte i denna egenskap jag här talar, utan jag talar såsom politiker i riksdagen. Jag fäster därför också ett mycket stort avseende vid riksdagens tidigare uttalanden i de spörsmål, som vi nu behandla, vilka jag lägger till grund för mitt bedömande.

Jag vill erinra om att riksdagen på en motion av mig år 1943 — yttrandet återfinnes i jordbruksutskottets utlåtande nr 54 — skrev följande: »Utskottet hyser för sin del den uppfattningen att reallönen för jordbruksarbetarna bör vara jämställd med reallönen för andra grovarbetare å landsbygden.» Vidare framhåller utskottet önskvärdheten av »att jordbruksarbetarnas levnadsstandard snarast möjligt må kunna bringas i nivå med andra jämförliga folkgruppers».

Detta löfte gavs så tidigt som år 1943, och år 1944 upprepades ungefär samma löfte efter en påstötning av planeringskommissionen, som i ett uttalande förklarade — ett uttalande, som även godkändes av herrar August Lindberg i LO, Bonow i Kooperativa förbundet och förre statsrådet Myrdal — att vi alltfört, precis som under kriget, måste räkna med inkomststegringar för vissa särskilt svårt ställda samhällsgrupper. När vi debatterade denna fråga i planeringskommissionen, voro vi överens om att det gällde vissa industriarbetargrupper, exempelvis textilarbetarna, men främst jordbrukets arbetskraft. Det är dessa löften, herr statsråd, som jag fäster en sådan oerhörd vikt vid. Man bör förstå att jordbrukarna nu tycka att tidpunkten är inne för den inkomstutjämnning, som utlovades redan år 1943.

Herr statsrådet Sköld säger vidare, att det förefinns en medveten strävan hos regeringen att minska klyftan i inkomsthänseende mellan jordbruksarbetarna och andra arbetargrupper och vidare, att dessa 155 miljoner kronor komma att medföra en större förbättring för jordbrukarna än för industriarbetarna. Regeringen gör enligt herr statsrådet allt vad den kan för att förbättra jordbruksarbetarnas ställning. Ja, men det är ju det tvisten rör sig om. Vi anse att man inte åstadkommit vad man utlovat.

Statsrådet Sköld ville på denna punkt framhålla, att det penningpolitiska läget skapar svårigheter och att regeringen inte kan gå med på ytterligare prisstegringar på livsmedel. Regeringen vill alltså inte gå med på 200 miljoner kronor, ty det skulle betyda ytterligare prisstegringar, och inte heller kan man gå subventionsvägen, ty enligt gällande regler för riksdagen går det inte, om jag fattade statsrådet rätt, att främställa yrkande därom, eftersom det inte har väckts några motioner om den saken. Jag undrar emellertid, om det är riktigt vad statsrådet här anfört. Inom vårt parti ha vi hört oss för med olika sekreterare, och de ha ansett, att reservationen täcker även möjligheten att gå subventionsvägen. Något ytterligare anslag skulle inte behövas för ändamålet. Det finns redan ett reservationsanslag på 68 miljoner kronor till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, och dessutom finns det 90 miljoner kronor till kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet, och

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)
det är också ett reservationsanslag. Vi ha då ansett, att man kan lägga i regeringens hand att med stöd av dessa anslag välja subventionslinjen. Om anslagen skulle förbrukas, kan regeringen sedermera vid nyår begära tilläggsanslag. Jag har bestämda uppgifter om att detta låter sig göra, och därför tycker jag också, att det kommunistiska förslaget är alldeles onödigt. Annars var detta ett mycket välvilligt förslag, och jag har ingenting emot det. Men varför skall man nu här i kammaren trassla till det hela i onödan? Jag är nämligen rädd för att situationen, sådan den var före år 1933, kan återkomma. Då förklarades av alla partier, att man ville jordbrukets bästa och att man ville ge jordbruket så och så mycket, men inget parti kunde godtaga de andra partiernas recept, och så blev det ingenting av det hela. Nu vill inte regeringen gå prisstegringsvägen. Herr Ivar Anderson vill inte gå subventionsvägen, och häri instämmer herr Mannerskantz. Herr Öhman vill helst gå den vägen, att man sänker priserna på jordbrukets förnödenheter. Jag vill då i detta sammanhang erinra herr Öhman om att jag tidigare väckt en motion, som gick ut på att få ned tullarna på jordbruksmaskiner och elektrisk materiel, som t. o. m. folkpartiet och högern ansågo vara onödiga. Här fanns alltså ett tillfälle att sänka jordbrukets omkostnader, men hur gick det i riksdagen? Det gick inte att i riksdagen få bort dessa tullar. Låt oss inte, mina damer och herrar, komma in i tidsperioden före år 1933 igen!

Den föreliggande reservationen pekar på olika möjligheter, och den lägger i regeringens hand att följa subventionslinjen, om den så önskar. Jag vill fråga socialdemokraterna: äro ni verkligen så ense om regeringens linje? Tycka ni verkligen att det är riktigt att stöta hela jordbruksbefolkningen för huvudet bara för 45 miljoner kronor? Ni voro för en tid sedan med om att votera igenom 40 miljoner kronor i subventioner på importvaror, men då hördes det inte något knorr. Nu rör det sig om endast 5 miljoner kronor mer. Jag tycker det är beklagligt, att man skall bryta samarbetet för dessa 45 miljoner kronors skull, på sätt som kanske kommer att ske här i dag. Jag vädjar verkligen till er att i sista minuten ta en funderare till över följderna av att samarbetet brytes. Skulle det inte vara möjligt att i sista minuten kunna få statsrådet Sköld att stå upp och säga: »Ja, lägg saken i våra händer då, så få vi överväga, om vi kunna ta de 45 miljonerna.»

Nu säger statsrådet Sköld, att jordbrukarna inte behandlas sämre än andra arbetargrupper. Men ha inte jordbrukarna en sämre standard än andra? Det måste väl bero på någonting att landsbygden håller på att avfolkas. Jag skall inte disputeras med siffror med herr andre vice talmannen eller någon annan, utan jag vill bara konstatera det faktum, att det väl måste finnas någon orsak till att man flyr detta arbetsfält.

Statsrådet nämnde, att jordbrukarorganisationerna begärt 20 öre mera i timlön för jordbruksarbetarna, men statsrådet sade: »Det bryr vi oss inte om — det blir en tvist mellan arbetsgivarparten och arbetarparten.» Ja, så enkelt är det inte, som statsrådet Sköld vill göra det till. Statsrådet vet ju, att denna fråga sammanhänger med frågan om vilka möjligheter arbetsgivarna ha att betala lönerna. Sedan tillkommer emellertid en sak, och det var den jag uppmärksamgjorde herr Alfred Andersson på, nämligen att två tredjedelar av denna inkomstförbättring går till jordbrukarna, alltså till de ett par hundra tusen småbrukare, som finnas i landet. och även om inte regeringen vill lägga sig i tvisten mellan lantarbetsgivarna och lantarbetarna, bör väl ändå regeringen vara intresserad av vad dessa mindre jordbrukare i landet tycka och tänka och vad de få.

Jag hoppas emellertid att jag fattade statsrådet rätt på en punkt. Statsrådet sade, att utgifterna för 1948/49 skola täckas. Herr statsrådet nickar, och jag skall

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)

be att få tacka för detta uttalande, ty det måste ju innebära att den utgiftsökning, som föranletts av överenskommelsen mellan lantarbetsgivarna och lantarbetarna, kommer att täckas 1948/49. Nu nickar herr statsrådet igen, och jag ber att ännu en gång få tacka honom för det. Då äro vi åtminstone i dag sams på denna punkt. Jag beklagar om vi inte kunna bli sams också på de övriga punkterna.

Slutligen sade statsrådet Sköld, att jordbrukarna äro sådana, att de inte komma att ställa till med några desperata åtgärder, även om den här saken går dem emot. Jag vet inte vilka förbindelser statsrådet har med jordbrukarna, eftersom statsrådet kan vara så säker på det. Jag har för dagen inte en aning om den saken. Herr statsrådet och jag kanske skulle kunna gå ut på en härlig äng och plocka bladen på en prästkrage och säga: »Kanske, kanske inte.» Det skulle måhända ge oss en upplysning. Men jag vet inte, hur det kommer att gå i höst, ty nog finns det missnöje bland jordbrukarna.

I detta sammanhang nämnde herr statsrådet också, att beslutet i dag kommer att vara av en mycket ringa betydelse för produktionen. Jordbrukarna skulle ändå komma att göra sitt bästa för att utvinna det mesta möjliga av sina jordbruk. Jag tror liksom herr statsrådet, att landets jordbrukare äro intresserade av att göra sitt bästa för sina jordbruk och för sina familjer, men jag tror inte en missnöjd människa presterar lika mycket i sitt arbete som en glad och nyter människa.

Jag är orolig också för en annan sak. Jag skulle tro att regeringen ger mig rätt, när jag vågar påstå, att vi jordbrukare ha skött livsmedelsförsörjningen på ett storartat sätt. Såsom styrelseledamot i Mjölcentralen i Stockholm kan jag säga, att det har varit med glädje som vi försökt förse bland annat Storstockholm med mjölk. Jag har under detta krig inte varit orolig något år för denna sak, men jag kan inte hjälpa, att jag är litet orolig för hur det skall bli i höst med mjölkförsörjningen. Vi ha inom Mjölcentralens styrelse haft diskussioner om hur mjölkstillförseln kan komma att bli under hösten. Herr statsrådet sade, att den för dagen är stor. Ja, det är den, och det kan naturligtvis till en viss grad bero på nyanslutning till mejeriför-eningarna, men jag tror, att det också beror på en ökad produktion på grund av bättre djurmateriel. Men, herr statsråd, vi veta — och vi se detta med bekymmer — hur svårt jordbrukarna ha att få ladugårdspersonal, och jag vet många som säga, att de kunna ha kvar djuren över sommaren men att de sedan måste slakta ned dem.

Nu kanske herr statsrådet säger, att det inte har någon avgörande betydelse för dessa frågor, om jordbruksarbetarna få 2 öre mindre i lön. 2 öre på timlönen kanske inte gör så mycket för dem, men det är alldeles givet, att 2 öre gör en del för jordbrukarna, som skola betala lönen, ty för dagen betalar man väsentligt över avtalslön för att överhuvud taget få en man i sin ladugård.

Jag kan inte hjälpa att jag är orolig för livsmedelsförsörjningen under kommande vinter, och därför tycker jag, att det varit glädjande, om vi i sista minuten hade lyckats åstadkomma ett samförstånd i denna fråga. Det hade säkert varit av stor psykologisk betydelse. Jag är övertygad om att jordbrukarna, även om de redan nu anstränga sig till det yttersta, i så fall hade ansträngt sig ännu mera för att klara upp de svårigheter, som säkerligen komma att möta under nästkommande vinter.

I herr von Helands yttrande instämde herrar *Friggeråker* och *Löfvander*.

Herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Jag ber att få ge ett par repliker gentemot herr von Heland. Han hade ju hört sig för hos olika sekreterare om vad

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)
den borgerliga reservationen innebar i budgettekniskt avseende, och herr von Heland hade för sin del blivit övertygad om att denna reservation var lika bra som herr Öhmans yrkande, och det är den; den är lika bra och lika dålig. Den skulle ju nämligen innebära, att riksdagen här skulle förvandla anslag, som äro till siffran beräknade d. v. s. där något överskott inte har beräknats uppkomma, till förslagsanslag och genom en viss skrivning i motiveringen säga: »Beslutet om detta anslag har inte något värde, utan ur detta anslag kan regeringen ösa ut hur mycket pengar som helst och sedan komma till riksdagen och begära täckning.» Jag skulle för min del tro, att det nog är bättre att herr von Heland söker kontakt med andra auktoriteter än åtskilliga sekreterare; jag tror det behövs. Jag får uppriktigt säga, att jag mången gång har tyckt, att herr von Heland verkar mera troskyldig än trovärdig.

Jag vill beröra ytterligare ett par saker, som herr von Heland behandlat. Herr von Heland ville ha en överenskommelse i sista minuten. Det är klart att herr von Heland ju kan drömma om att han skall kunna vara den peacemaker, som ingen annan har lyckats bli. Regeringen har i många sammanhang strävat efter att komma till överenskommelse — herr Näslund har ju här tidigare i dag vittnat om vilka övermänskliga ansträngningar folkpartiet för sin del har haft i utskottet för att en överenskommelse skulle kunna uppnås. Det kan ju tänkas, att herr von Heland tror att han skall lyckas lättare, men hur kan herr von Heland egentligen tro det? Det skulle ju alltså med herr von Helands inställning betyda, att det är bara så, att man i jordbrukarnas organisationer och i riksdagens opposition skall diktera: »Inga eftergifter!» Överenskommelsen skall uppnås genom att vi på vår sida falla till föga! Det sårmer ju ganska väl med herr von Helands yttrande i övrigt: »Hur kan regeringen eller det socialdemokratiska partiet slå sönder samarbetet och utsätta sig för ovilja från hela den jordbrukande befolkningen!» Man riktigt hör den hotfulla undertonen.

Jag skulle ju kunna säga från min sida, om jag ville det: »Hur kan jordbrukarbefolkningen så där halsstarrigt slå sönder samarbetet med riksdagens majoritet?» Men jag säger det inte, därför att vi på vår sida alltid komma att eftersträva samarbete och alltid komma att försöka lösa frågorna som de uppkomma utan att det bakom vårt handlande kommer att finnas något av antipatier eller motvilja.

Jordbrukarna måste ha ett handtag för att de skola få det bättre — de ha det så dåligt, och det beror väl på någonting att lantarbetarna och de mindre jordbrukarna ha det sämre än andra, har det sagts. Ja, det beror på någonting. Men vi ha vid de beslut, som fattats här om de framtida riktlinjerna för jordbrukspolitikerna, varit överens om att det inte går att lösa de mindre jordbrukens standardfråga genom prishöjningar. Det fordras någonting annat och mera väsentligt, nämligen en anpassning av jordbruket efter tidens tekniska krav, och det är ganska meningslöst att nu föra fram hela denna fråga om standarden, när vi här egentligen tvista om en fråga, som gäller två öres skillnad i timlönen.

Jag har tidigare i dag framlagt min syn på saken, där jag har visat, att de allmänna ekonomiska synpunkterna äro mycket tungt vägande, under det att frågan ur jordbrukarnas synpunkt är en liten fråga. Jag kom därför till den uppfattningen, att vi här kunna ha rätt att ta hänsyn till det allmänekonomiska sammanhanget. Detta resonemang har inte kunnat motbevisas, och då kan jag inte finna annat än att denna beskrivning av läget var den riktiga.

Jag vill sluta med att ge herr Mannerskantz en liten replik. Han tyckte det var underligt, att alla kategorier nu fått sina förbättringar utan bråk —

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)

statstjänstemännen, lönearbetarna — men när man kom till jordbrukarna, så blev det bråk, och det var inte att behandla jordbrukarna rätt.

Statstjänarna fingo sin löneförbättring efter förhandlingar, där man gjorde ömsesidiga eftergifter och kom till ett avtal. Lönearbetarna fingo sina förbättringar genom avtalsförhandlingar i marknaden; man kan dock inte säga, att de fingo dem utan bråk. Vad som här har inträffat är ju att något avtal inte kunnat träffas mellan regeringen och jordbrukarnas organisationer, och jag skulle vilja säga: man skall vara bra fariseisk på jordbrukarsidan, om man säger att det beror enbart på regeringen att någon överenskommelse inte uppnåddes. Man får väl ändå också på jordbrukarhåll ta på sig en del av skulden för att man inte kunnat komma till överenskommelse liksom beträffande andra kategorier.

Herr **von Heland** erhöll nu ordet för kort genmäle och anförde: Herr talman! Herr statsrådet tyckte det var egendomligt, om riksdagen skulle falla till föga för jordbrukarna, som bara ville diktera och inte göra några eftergifter. Herr statsrådet vet mycket väl, att jordbrukarna hade gjort eftergifter, då de kommo till förslaget om de 200 miljonerna — om jag inte missminner mig låg bakom det resultatet en avskrivning av cirka 60 miljoner kronor.

Jag vill också fråga herr statsrådet: vem har majoriteten bakom sig i dag? Är det regeringen? Nej, herr statsråd, här ha kommunisterna, högern, folkpartiet och bondeförbundet gett sin anslutning till de 200 miljoner kronorna. I valmanskåren, det är jag övertygad om, ha de majoriteten; det är statsrådet, som befinner sig i minoritet med sitt förslag.

Jag visste inte heller, att det var någon hotfull ton i mitt anförande här. Jag tyckte att jag mest försökte vädja om samförstånd. Men jag beklagar, om jag vänt mig till fel sekreterare här i riksdagen. Jag hade i alla fall fått den uppgift jag omnämnde, och jag tror på den, till dess jag får höra andra än herr statsrådet säga att den är felaktig.

Jag blev verkligen överraskad, när herr statsrådet sade, att jag är mera troskyldig än trovärdig. Jag visste inte, att jag hade glädjen att likna herr statsrådet.

Herr statsrådet **Sköld**: Vem som representerar majoriteten inom det svenska folket just nu, det vet varken herr von Heland eller jag, och om den saken yttrade jag mig icke. Jag yttrar mig allenast om majoriteten i riksdagen, och jag har funnit att det ligger så till, att i riksdagen finnas för närvarande 201 socialdemokratiska ledamöter och 179 ledamöter från alla övriga partier tillsammans.

Herr **andre vice talmannen**: Herr talman! Herr von Heland proklamerade sig som politiker. Vad han yttrade i sitt senaste anförande är ju ett värdefullt erkännande. Med politiker brukar man ju mena folk, som inte äro sakliga. Måhända innebar herr von Helands proklamation att han betraktade regeringens ståndpunkt som den sakliga.

Under alla förhållanden har herr von Heland tydligen dåligt samvete. Han vill inte resonera siffror med mig, sade han redan på förhand. Det kan inte hindras, att jag i alla fall har en gås oplockad med herr von Heland.

Herr von Heland sade förra gången vi voro inne på detta kapitel, att jag brukade lämna uppgifter, som jag inte kunde stå för eller inte hade kontrollerat. Jag hade då sagt, att regeringens förslag till jordbrukspriser innebär en förskjutning för den jordbrukande befolkningen i förhållande till den industriarbetande befolkningen. Herr von Heland lämnade statistiska uppgifter, som skulle vederlägga denna ståndpunkt och visa, att jag hade talat i dim-

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)
man. Då jag inte vid det tillfället hade någon statistik tillgänglig, svarade jag inte något på angreppet, men jag har nu tagit reda på hur det förhåller sig. Jag vill inte heller nu tynga protokollet med siffror, men jag kan ju nämna, att enligt den statistik, som finns tillgänglig och som väl icke kan jävas, beräknades klyftan mellan industriarbetare och lantarbetare, för att nu hålla oss till dem, till 41 procent år 1939. För år 1945 fick man fram siffran 29 procent; den hade alltså gått ned väsentligt. Efter de stora löneförbättringar, som ägt rum inom industrien, skedde återigen en förskjutning till industribefolkningens fördel, så att i januari i år, alltså efter löneförbättringarna inom industrien men naturligtvis innan lantarbetarnas löneförbättring börjat, vilket ju sker först i höst, beräknades förskjutningen till 37 procent. Den beräknas, när det nya lantarbetaravtalet, huvudsakligen baserat på regeringens förslag rörande prissättningen inom jordbruket, har trätt i kraft, sjunka till högst 22 procent. Det har alltså skett en betydande förskjutning sedan år 1939. Jag vill för min del inte påstå, att detta är slutskedet i fråga om förskjutningen. Jag anser det lika rättfärdigt att en fortsatt utjämning sker. Målet är, även för det parti jag tillhör, en höjning för alla ekonomiskt dåligt ställda grupper. Men jag har nämnt dessa siffror för att konstatera, att det är herr von Heland, som i sin förra replik till mig talade i dimman.

Nu talar herr von Heland här om den där fullständiga utjämningen och frågade: »Kommer inte den någon gång?» Ja, jag önskar att den skall komma, men man kan ju inte ta alla steg på en gång. Man brukar säga, att det bästa är ofta en fiende till det goda. Och om herr von Heland nu är den politiker, som han sade att han var, borde han väl vara underkunnig om att man i praktiken inte får allt på en gång.

Herr Mannerskantz sade, att den ifrågavarande procentberäkningen inte hade någon som helst betydelse. Ja, jag erkänner ju, att man kan trola med siffror, men då det gäller frågan om förskjutningen olika grupper emellan, är det väl ändå lämpligt att röra sig med procenttal.

Vad frågan i övrigt beträffar behöver jag inte upprepa de argument, som här ha nämnts av många talare och framför allt av jordbruksministern. Men jag vill säga ett par ord om de höga priserna och den stimulans, som de sägas medföra. Det har sagts här, att om jordbrukarna, om lantarbetarna få bättre betalt, så arbeta de bättre, och då blir produktionen bättre. Ja, det tror jag också, men gäller inte detta även för andra grupper? Gäller inte det också för industriarbetarna, att om de få högre löner, så arbeta de bättre och villigare? Det vill herr von Heland i allmänhet inte erkänna; när industriarbetarna fingo sina löneförbättringar, klandrades ju finansministern för att han hade tillåtit detta, ehuru han mänskligt att döma inte hade någon möjlighet att hindra det. Man ville inte höra på talet om att det skulle bli någon stimulans, utan då sade man: »Nu blir det inflation.» Blir det inte också inflation, då man höjer priserna på jordbruksprodukterna? Jo, säkerligen! Där ha vi ett mycket känsligare instrument än någonsin industriarbetarnas löner för inregistrerande av inflatoriska förändringar.

Hur mycket än jag för min del och regeringen och hela det parti jag tillhör behärta jordbrukarnas krav på förbättringar och stimulans, måste dock allt bestämmande i dessa frågor bli en avvägning, där man inte får gå över en viss gräns. Det är inte lätt att säga var denna gräns går, men det finns ingen tvekan om att den går någonstans.

Här är det inte bara fråga om en rättfärdighetssak, inte bara fråga om en renodlad produktionsfråga; spörsmålet måste också ses framför allt med hänsyn till den ekonomiska politik, som man vill komma överens om att föra. Samma avvägning gäller det för reservanterna i utskottet att iakttaga. Reservanterna

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)

kunna väl inte påstå, att de där 200 miljonerna lösa alla problem, som reservanternas uppställning i denna debatt. De räcka inte för att höja produktionen eller för att täppa till det där hålet, som de anse finnas på landsbygden.

Nej, det är en avvägningsfråga även för dem. De anmärkningar, som reservanternas framställning mot regeringens förslag, kunna därför lika väl framställas emot reservanternas och jordbrukarorganisationernas förslag. Regeringens ståndpunkt har företrädare i det avseendet, därför att den är ett medel till att åstadkomma stabilitet. Om man överskrider den gränsen, så river man alla gårdsgårdar. Med regeringens linje kan man föra en framgångsrik kamp.

Vad nu frågan om den där flykten från landsbygden beträffar, erkänner jag att det är en allvarlig fråga. Man bör göra allt vad man kan för att stoppa denna flykt, om det går. Men man begränsar sikten på detta spörsmål, om man tror att det bara är en fråga om timlönen eller om priset på mjölk och smör; den där strömmen från landsbygden till städerna flödar lika starkt i tider av ekonomisk kris i städerna. Jordbrukarna resa till staden i alla fall, de resa t. o. m. från säkra arbeten på landet för att ta nödhjälpsarbeten och understöd i Stockholm, Örebro eller andra städer. Jag vill inte säga, att det är samma sak, vilken lön de än ha på landsbygden, men detta allvarliga problem bör man ändå se på med en smula realism. Skall man hindra flykten från landsbygden, som är en betänklig sak, får man nog tillgripa andra medel, om nu överhuvud taget sådana finnas.

I likhet med herr Ivar Anderson vill jag varna för att man skall slå in på en sådan subventionerings väg, som här har förordats inte bara av bondeförbundet, utan tydligen också av kommunisterna. Det är en betänklig väg framför allt i dessa tider. Det kan väl vara bekvämt nog att säga: »Vi höja inte priserna, utan vi ge jordbrukarna ersättning i alla fall genom subventioner.» Det är en sådan där medicin, som det talas om i Döbeln vid Jutas: »Tänk ut en sats, min herre, som gör mig för i morgon sjufalt värre, men hjälper mig i dag på mina ben!» Det erinrar också om ordspråket om den där, som begick självmord av fruktan för döden.

Om vi nu ha utsikt att komma loss från subventionerna, må det vara en nåd att stilla bedja om. När det gäller kampen mot inflationen, är väl just det medlet det sista man skulle tillgripa. Det skulle skapa en onaturlig köpkraft.

För övrigt vill jag påpeka, att subventionernas avskaffande aktualiserades i samband med omsättningsskattens avskaffande; man menade att det ena skulle ta ut det andra. Nu har omsättningsskatten avskaffats, och det finns tydligen inte några förutsättningar för att den skall återinföras. Jag vill för min del åtminstone inte vara med om att man nu utan omsättningsskatt skulle återinföra subventionerna — därtill på en bakväg, som det här är fråga om.

Herr von Heland frågade oss socialdemokrater: »Äro ni verkligen ense med regeringen? Vilja ni för dessa 45 miljoners skull spräcka enigheten?» Ja, man kan ställa samma fråga till herr von Heland och bondeförbundet. Vilja ni verkligen för de här 45 miljonernas skull vägra ansluta er till regeringens ståndpunkt, som lägger en fast grund för prissättningen på jordbrukets område? Anse ni verkligen att dessa 45 miljoner betyda allting, eller betyda så mycket, att ni vilja spräcka enigheten, som herr von Heland uttryckte sig?

Jag deklarerar bara för min del, att jag är beredd att stödja regeringen. Jag anser detta vara det enda man kan göra. Regeringens förslag ställer kyrkan mitt i byn och tar hänsyn till alla faktorer, även till jordbrukets behov av stimulans och av inkomstförbättring. Men enligt det förslaget tar man inte det där ödesdigra steget ut över branten, som man tar, om man följer reservanternas och går vidare på vägen uppåt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)

Ordet lämnades ånyo för kort genmäle till herr **von Heland**, som nu yttrade: Herr talman! Det är kanske inte mycket idé med att herr Åkerberg och jag gruffa mera om dessa frågor, men när herr Åkerberg gav den definitionen på en politiker, att det är en person, som inte är sakkunnig, ber jag att få uttrycka min glädje över att jag inte bara är politiker, utan även ledamot eller ordförande i en del styrelser och revisor i en del företag, varifrån jag väl alltid hämtat någon sakkunskap.

Sedan opponerade sig herr Åkerberg mot mitt påstående, att herr Åkerberg inte kommit med riktiga uppgifter vid ett tidigare plenum, och herr Åkerberg försökte återigen bevisa sina påståenden med procentsiffror.

Jag har här tidigare mängen gång sagt, att räknar man i procent, håller inkomstklyftan på att utjämnas, men tio procent på en krona är inte detsamma som tio procent på två kronor. Därför önskar jag att man räknar i ören, och gör man det, vågar jag påstå, att inkomstklyftan inte är utjämnad utan kommer att vidgas genom regeringens bud på 155 miljoner kronor.

Jag har vid två olika tillfällen här i kammaren anført siffror, hämtade från olika områden, sista gången från fackföreningsrörelsens egen tidskrift. Jag har nu fått se att socialstyrelsen har gjort en preliminär bearbetning av timlönens förändring åren 1946 och 1947 inom jordbruk, industri och hantverk m. m. År 1946 var timlönen för manliga arbetare en krona 35 öre och den uppskattas för år 1947 till en krona 43 öre. Där har alltså inkomstökningen blivit 8 öre. För arbetare inom den egentliga industrien var timlönen år 1946 två kronor 4 öre och är nu två kronor 32 öre. Inkomstökningen har varit 28 öre för industriarbetarna, men för lantarbetarna endast 8 öre. Med regeringens 18 öre får man alltså inte en utjämnning i ören räknat, men fick man de 200 miljonerna vore inkomstklyftan oförändrad.

Till slut frågade herr Åkerberg, om vi verkligen ville spräcka samförståndet på grund av dessa 45 miljoner. Det är inte bara det det gäller, herr Åkerberg, utan som jag ser frågan gäller det huruvida vi skola få ett intresse för att uppehålla vår livsmedelsproduktion under de bekymmersamma förhållanden, som komma under nästa år och kanske året därpå. Det gäller också, om flykten från landsbygden skall fortsätta och medföra en ytterligare snedbelastning av näringslivet, så att vi kanske inte kunna utnyttja våra rika naturtillgångar. Det är detta som ligger bakom hela mitt resonemang.

Herr **andre vice talmannen** erhöll herefter ordet för kort genmäle och anförde: Herr talman! Jag ber att få konstatera helt kort att jag sade beträffande den där politikern, att politiker anses vara en person, som inte är fullt saklig. Herr von Heland fann det bekvämare att vränga detta uttryck till »sakkunnig». Jag bestrider inte herr von Helands sakkunskap inom alla de organisationer, där han är ordförande eller vice ordförande, men eftersom han nu inte vill diskutera om saklighet, äro vi kanske överens om att det brister just på den punkten.

Vad så den där procentberäkningen beträffar, så har jag litet svårt att förstå herr von Helands sätt att räkna. Han sade att det sker en utjämnning, om man räknar i procent, men om man räknar i ören, sker inte någon utjämnning utan då går det den motsatta vägen. För att styrka detta sade han, att 10 procent på en krona inte är detsamma som 10 procent på två kronor. Nej, det erkänner jag också; 10 procent på en krona är 10 öre och 10 procent på två kronor är 20 öre. Men jag förstår inte, vilket bevisvärde som kan ligga i detta enkla matematiska konstaterande. Jag vill i alla fall fråga herr von Heland, om det inte är så, att när man håller på tillräckligt länge med denna procentuella utjämnning, kommer man fram till fullständig jämvikt.

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)

Ordet lämnades åter för kort genmäle till herr **von Heland**, som yttrade: Herr talman! Vi skola väl inte fördjupa oss i frågan om vem som är mest saklig, herr Åkerberg eller jag. Skall man beskylla en person för att inte vara saklig, bör man väl bevisa detta och inte bara slunga ut påståendet. Jag har inte påstått att inte herr Åkerberg är saklig, men jag har påstått att han lämnat felaktiga uppgifter i ett visst hänseende, och det står jag vid. Vi kunna inte räkna i procent vid dessa jämförelser, utan jag anser att vi måste räkna i ören. Jag har haft tre olika uträkningssätt, som visa att jag sakligt sett har rätt i mitt påstående att någon inkomstutjämnning inte har skett.

Herr statsrådet Sköld: Herr talman! Jag kan inte låta herr von Heland ha sista ordet, åtminstone än så länge, i denna matematiska fråga. Herr von Heland glömmer att tala om, att de ören som utgjorde skillnaden 1939 voro betydligt mer värda än de ören som utgöra skillnaden nu. Man måste alltså ta hänsyn till penningvärdets förändringar, och om man gör det, kommer herr von Heland till att det blivit en reell standardförbättring, som åtminstone motsvarar 10 öre.

Herr **von Heland** fick ännu en gång ordet för kort genmäle och anförde: Herr talman! Jag har väntat på denna replik under ett par plenisammanträden. Jag tycker att det är mycket naturligt, att man talar om penningvärdets förändring. Men, herr statsråd, kan det verkligen vara riktigt att bara peka på penningvärdets förändring? Då skulle man ju kunna komma dithän, att jordbrukarna skulle kunna få det största intresse av att penningvärdet ständigt försämrades, och det är väl inte meningen med löftet 1943, att inkomstutjämnningen åt jordbruket skall ges genom ett ständigt försämrat penningvärde. Då kanske det går som i Tyskland, där marken till slut inte hade ett dugg värde. Men det håller jag med om, att blir kronans värde plus minus noll, då ha vi den utjämnning som utlovades 1943.

Herr statsrådet Sköld: Herr von Heland talade i öster, när jag talade i väster. Jag skall inte fortsätta med det. Man måste tydligen använda mera handgripliga pedagogiska metoder, när man skall tala med honom.

Herr von Heland lämnade vid ett föregående plenum, då han talade om denna sak, en uppgift ur tidskriften Fackföreningsrörelsen och sade, att det mellan industriarbetare på A-ort och lantarbetare var en klyfta, i ören räknat, av 31 öre år 1939, och 1947, efter det att lantarbetarna fått 18 öre — inom parentes sagt är det inte givet, att det bara skall bli 18 öre, men vi kunna ju hålla oss till det — skulle klyftan ha ökats från 31 öre till 35 öre. Men var och en inser ju, att om klyftan skulle vara lika stor reellt, så skulle den nu icke ha varit 35 öre, utan 45 öre. Detta är det rätta realmättet på vad som hänt, och det innebär att klyftan reellt sett har krympt, vilket skulle ha skett antingen penningvärdet försämrats eller icke.

Herr förste vice talmannen: Herr talman! Jag anser, att det hade varit lyckligt, om man hade kunnat komma överens om en uppgörelse i denna fråga och nått samförstånd mellan regeringen och jordbrukets representanter. Jag säger jordbrukets representanter, ty det var ju närmast representanter för jordbruksförbundet och RLF som underhandlade med regeringen om en överenskommelse om pristillägg på jordbrukets produkter. Det hade även politiskt sett

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)
varit önskvärt att man hade kommit överens, ty detta skulle ha betytt mycket i det nuvarande försörjningsläget, då livsmedelsprisen äro höga på världsmarknaden, då det är svårt att erhålla import av livsmedel och då skördeutskiktarna äro långt ifrån ljusa. Man får därför se denna fråga ganska mycket även från psykologisk synpunkt. Den betyder oändligt mycket för jordbrukarnas intresse och ansträngningar, när det gäller att få fram största möjliga produktion om de möts med förståelse. Herr statsrådet Sköld har visserligen här i dag sagt, att man inte kan få fram mer livsmedel ändå i år om man höjer priserna, mängden är redan given. Ja, det kanske man kan säga beträffande brödsäden, men jag kan inte instämma med herr statsrådet beträffande den animaliska produktionen. Om vederbörande jordbrukare beflita sig om att få fram så mycket foder som möjligt från sin jord, så kan den animaliska produktionen ökas. Som herr statsrådet känner till, kan man under torra somrar genom bevattning öka produktionen ganska avsevärt icke minst beträffande animaliska livsmedel. Man kan även genom ett bättre tillvaratagande av skörden skapa mera foderenheter för att framställa mera animaliska produkter. Jag skall bara som exempel nämna potatisblasten. I vanliga fall tillvaratages den inte, dels emedan arbetskostnaden är dyr och dels emedan man inte hinner med det, när man inte har tillräckligt med arbetskraft, men om det skulle bli ekonomiskt lönande, skulle man genom att tillvarataga sådana nyttigheter kunna i viss mån öka produktionen.

Herr statsrådet raljerade något med jordbrukarna vid sin jämförelse mellan deras produktion och den industriella produktionen, som var priskontrollerad. Men det är ju så, herr statsråd, att man inom industrien ofta går så till väga, att man tillverkar en viss mängd av den priskontrollerade varan, men sedan ägnar man sig åt en annan produktion eller ändrar den priskontrollerade varan i ett eller annat avseende för att kunna höja priset å densamma. Men i fråga om jordbrukets produkter kan man icke tillämpa ett sådant tillvägagångssätt eller producera varor till högre priser än de fastställda. Inom jordbruket kan man inte som inom industrien ägna sig åt produktion av varor varå råder fri prisbildning, utan man måste hålla sig till den vanliga produktionen. Dessutom är det ju en väsentlig skillnad mellan jordbruket och näringslivet i övrigt. Inom jordbruket har man under dessa år uppgjort en ekonomisk kalkyl över jordbrukets samlade inkomster och utgifter och bestämt priserna därefter, och man har icke sedan fått höja priserna utöver vad som fastställts och ansetts riktigt. Det är sannolikt att det för det samlade folkhushållet varit till fördel att det varit så, men då bör också kalkylen avvägas på sådant sätt, att yrkesutövarna icke bli missnöjda och att man når en överenskommelse med odlarna innan priserna sättas.

Jag tror att det bör vara lika angeläget för herr statsrådet som för oss att få en överenskommelse till stånd. Vi ha ju haft vissa erfarenheter under dessa år. Under första delen av senaste världskriget var det torra år, och då betydde det säkerligen åtskilligt, att man sökte uppmuntra jordbrukarna att öka produktionen och frambringa så mycket livsmedel som möjligt. Det är icke mindre viktigt i dag, och ur ekonomisk synpunkt är det ju fördelaktigare för vårt land att vi producera livsmedel inom landet än att vi på världsmarknaden skola konkurrera med andra folk och få betala mycket högre priser än svenska jordbrukare få för sina produkter.

De 44 miljoner kronor, som det här rör sig om, äro ju en liten summa i förhållande till den samlade nationalinkomsten, och även om vi se den i samband med budgeten i dess helhet, som går upp till över 4 miljarder kronor, är den inte så stor. Och se vi dem i förhållande till ökningen av den samlade inkomsten inom landet, blir det samma förhållande. Ökningen av penninginkomsten inom

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)

landet beräknas av konjunkturinstitutet till 2 miljarder kronor. Jag kan inte förstå, att herr statsrådet vill göra gällande, att detta belopp 44 miljoner kronor skulle inverka så mycket på det statsfinansiella läget i dess helhet, som herr statsrådet framhöll. Jag kan inte se annat än att det är en överskattning, i synnerhet om jag jämför det med många andra utgiftsposter, t. ex. för sociala ändamål, för försvarsväsendet, för undervisningsväsendet eller för tjänstemän och anställda. Vid en sådan jämförelse ter sig detta belopp icke så stort och kan icke betyda så mycket, men jag tror att det psykologiskt skulle ha betytt en hel del i nuvarande läge, och jag förvånar mig över att herr statsrådet icke sökt att nå en överenskommelse, i synnerhet som det ju här säges att man skulle ha kunnat nå en sådan till och med betydligt billigare än det belopp varom striden står. Jag vet inte hur herr statsrådet ser saken, men det antyddes tidigare i debatten, att det icke varit omöjligt att nå en sådan uppgörelse, och då anser jag, att herr statsrådet borde ha beflitat sig därom. Skulle nu sommaren fortfarande bli fattig på nederbörd och skörderesultatet bli dåligt, med åtföljande missnöje i jordbrukarnas led över att man ej nått en överenskommelse, då kan detta leda till en irritation som blir långt mera skadlig och har långt allvarligare verkningar, även från herr statsrådets synpunkt sett, än ett tillmötesgående mot jordbrukarna i nuvarande läge.

Jag skall icke närmare ingå på vad som i ekonomiskt hänseende kan anses skäligt för jordbrukets del ty det är ju framfört från olika håll. Men jag blev i hög grad förvånad, när jag hörde herr Henry Johanssons anförande här i dag. Han yttrade bland annat, att en dålig skörd icke kan nämnvärt inverka på hans ställningstagande. Herr Johansson måste vara ganska främmande för jordbrukets praktiska förhållanden, när han kan fälla ett dylikt yttrande. Skördeförhållandena inverka ju annars på priserna i mycket hög grad, och då förvånar det mig att man på det sättet tar avstånd från alla dessa faktorer och menar att man icke på något sätt vill låta dem rubba sin ställning.

Jag anser att det i nuvarande läge hade varit en fördel för riksdagen, en fördel för samarbetet och en fördel för jordbrukarna, om de hade känt att de haft den förståelse hos regeringen och det socialdemokratiska partiet, som det är angeläget att de kunna uppnå vid lösandet av dessa för vårt land och för vårt jordbruk så viktiga frågor.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Nilsson, Bror: Herr talman! Det har anförts många goda skäl för ett bifall till reservationen och till dess yrkande om 200 miljoner, ett belopp som ju inte är gripet ur luften utan som har tillkommit genom ytterst noggranna beräkningar av de mest sakkunniga personer vi ha inom landet beträffande jordbruksfrågor, nämligen Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet landsbygdens folk. Man bör ha detta i minnet, då representanter för regeringspartiet påtala den envishet, varmed oppositionen fasthåller vid dessa 200 miljoner. Till dessa skäl, som jag icke skall upprepa, ber jag att endast få tillägga det råd som jag gav regeringen vid årets remissdebatt, nämligen att, om man vill främja sparsamheten här i landet, vilket man ju har funnit vara nödvändigt och för vilket ändamål man driver och kommer att driva propaganda från regeringshåll, är det allra första, att man ger jordbrukarfolket — alltså bönderna och jordbruksarbetarna — deras rättmätiga andel av nationalinkomsten, ty det är framför allt de som spara. Det är gammalt och känt. Jordbrukarna ha icke samma tillfällen som andra att lägga ned sina inkomster och sina små besparingar på onyttiga saker, utan har man pengar, så spar man dem, och därav kommer också det gamla ordspråket, att har bonden

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)

pengar, så ha alla pengar. Såsom ett led i sparsamhetskampanjen för vårt folks vidkommande skulle jag alltså vilja upprepa det rådet: ge bönderna deras rättmätiga andel i nationalinkomsten! Ge bönderna så pass mycket, att rättvisa skipas mellan samhällsgrupperna! Där har man ett förnämligt led i vår sparsamhetspropaganda.

Herr Johansson, Henry: Herr talman! Herr förste vice talmannen måtte ha missförstått mig, såvitt jag kan förstå av hans yttrande nyss. Vad jag vägrade att diskutera i dag, det var hurudan skördeuppskattningen skulle bli i höst efter augustikalkylens omräkning. Jag poängterade särskilt att vi i dag ha anledning att uteslutande ta ställning till vad som ligger på bordet: den kalkyl som föreligger och det förslag som utskottet har haft till behandling. Jag sade till och med, att det från högsta ort har poängterats med stor kraft, att ingen kan sätta sig emot att därest de miserabla väderleksförhållandena i år ge anledning att taga upp till övervägande frågan om en förbättring åt jordbruket utöver den nu föreliggande kalkylen, när augustikalkylen föreligger, så skall detta ske, och däremot hade jag givetvis ingenting att invända.

Eftersom jag ändå har ordet, skall jag be att få göra en liten reflexion till det förslag som har ställts ifrån kommunistisk sida. Herr Ohman föreslog, att ur utskottets motivering ett avsevärt avsnitt skulle utgå och ersättas med ett av honom i dag föredraget stycke, vars innehåll jag naturligtvis inte hade möjlighet att vid den snabba uppläsningen helt sätta mig in i, men som jag tydde så, att man skulle genom anslagsmedel subventionera jordbruket för åtminstone vissa av dess kostnader. Nu kan man på s. 165 och 166 i den kungl. propositionen läsa sig till vilka huvudposter hos jordbruket som äro att hänföra till kontanta utgifter, och det mesta av detta gäller ju faktiskt inköp av sådana förnödenheter som det svenska jordbruket självt frambringar. Det kan således icke vara någon mening med att subventionera dessa inköp, ty då frågar jag: till vem och till hur många skola subventionerna utgå? Vad som skall subventioneras för att lätta utgiftssidan, det är väl framför allt inköpen av döda inventarier. Om man då ser efter, hur de fördela sig för landet, så se vi att de för södra och mellersta Sveriges slättbygder uppgå till 34,6 miljoner, för södra och mellersta Sveriges skogsbygder till 20,4 miljoner och för norra Sveriges skogsbygder till 8,9 miljoner eller sammanlagt till 63,9 miljoner. Siffrorna säga oss vidare, att av denna utgift 54 procent komma på södra och mellersta Sveriges slättbygder. Det torde vara tillräckligt att omnämna detta.

Herr Elofsson i Vä har under överläggningen efterlyst, hur stor kostnaden är för den import av brödsäd, som är nödvändig för landets försörjning. Totalbehovet framgår ju av förslaget, och det är riktigt, som herr Elofsson sade, att en mycket stor del av det belopp som anslås till Svenska spannmålsbolaget utgår för att täcka överpriset på importerad brödsäd, men dessutom användas dessa pengar till mycket stora belopp för subventionering av importen av oljekraftfoder, kli och diverse andra fodermedel, och då man säger att vi offra stora pengar på importen av brödsäd, så är det ju skäl att hålla i minnet, att det också offras mycket stora belopp på import av förnödenheter, som direkt komma jordbruket till godo. Dessutom vill jag i det sammanhanget erinra om att vi ha importerat även andra förnödenheter under dessa år, inte minst råvaror till margarin, till sådana priser, att mycket stora överskott uppstått i de s. k. clearingkassorna. Detta innebär ju kort och gott, att vi under dessa år fått betala ett pris för margarinet, som varit för högt i förhållande till kostnaden för importen.

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)

Herr **Tjällgren**: Herr talman! Även jag har gjort en del anteckningar i anledning av vad som förekommit under debatten, och jag hade tänkt att yttra några ord om dem, men jag skall avstå från detta, då jag föreställer mig att debatten håller på att nalkas sitt slut. Det är endast en sak, som jag i egen-skap av reservant anser mig skyldig att här påpeka.

Herr Axel Ivar Anderson vände sig i sitt anförande mot det uttalande i reservationen, som börjar på s. 22, femte raden uppifrån. Det heter där: »Om ytterligare prissänkningar å dessa» — det gäller förnödenheter — »anses böra komma till stånd, kan det därför bli ofrånkomligt att under en övergångstid anvisa de medel som härför krävas. Sammalunda blir fallet om nödiga prisförbättringar å produkter icke anses böra slå igenom gentemot konsumenterna.» Det är ju alldeles riktigt citerat, men jag tror att det hade varit bra, om doktor Anderson också hade läst fortsättningen. Där ha reservanterna tillagt: »Om dylika utvägar i någon mån skulle anlitas, böra de dock ha karaktären av tillfällighetsåtgärder, som icke avse att rubba det nu delvis genomförda, delvis tilltänkta sloandet av livsmedelsrabatter och konsumentsubventioner.» Det torde av detta uttalande tydligt framgå, att vi reservanter icke i princip äro anhängare av dessa rabatter och konsumentsubventioner, men vi ha ansett att det kanske kan bli nödvändigt att tillfälligtvis anlita den utvägen. Reservanterna tillägga också vidare: »Utskottet anser nämligen att det finnes grundade skäl för den uppfattningen, att jordbruksproduktionen och prisnivån å förnödenheter skola utvecklas på ett sådant sätt att jordbruket därigenom efter hand erhåller förbättrad lönsamhet.»

Jag har, som sagt, ansett mig böra tillrättalägga detta uttalande. Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr **Heiding**: Herr talman! Landets jordbrukare vänta säkerligen med mycket stort intresse på det beslut som i dag kommer att fattas. Denna fråga har icke som andra avtalsfrågor varit ute till omröstning, men om så varit fallet, är jag alldeles säker på att de allra flesta jordbrukarna skulle ha röstat för 200 miljoner kronor. Det är säkert, att de ha ett mycket stort intresse för att denna fråga skall bli löst enligt det i reservationen framlagda förslaget.

Nu hörde jag den frågan framställas, varifrån man skall ta dessa 45 miljoner. Vare sig man tar dem i form av subventioner eller i form av prisförhöjning talas det om att det skulle bli inflation. Jag kan för min del inte förstå, att det skall behöva bli inflation för att det bleve en prisförhöjning på 45 miljoner kronor på vissa varor. Man behövde inte lägga den på en enda produkt, utan man skulle kunna lägga den på flera, och då kan den ju inte inverka så mycket. Vad beträffar spannmål, vore det väl inte oberättigat att man höjde priset något. Det beräknas ju, att det under konsumtionsåret den $\frac{1}{10}$ 1947— $\frac{31}{10}$ 1948 kommer att importeras stora mängder vete från Nordamerika och Argentina. Det som skall importeras från Nordamerika beräknas komma att betalas efter 42 kronor 50 öre och det som skall importeras från Argentina efter 75 kronor. Herr Elofsson talade om att man inte kunde importera något under 70 kronor, och han tog därför inte till för mycket i det fallet. Det är även meningen att det skall utgå ett tilläggspris av 40 kronor på en del av det som tidigare inköpts och som ligger lagrat och skall importeras. Det är således fråga om mycket stora belopp; det rör sig om c:a 50 miljoner kronor för den spannmål som skall importeras.

Herr Henry Johansson framhöll, att subventioner till mycket stora belopp utgingo vid import av oljekakor, kli och diverse fodermedel, men dessa belopp äro ju inte så stora, utan det största beloppet går till import av spannmål. Var-

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)
för kan man inte då i ännu större utsträckning uppmuntra spannmålsodlingen här i landet, så att vi kunna odla i större omfattning och inte bli så beroende av importen som vi nu äro? Det är väl bättre att lägga pengarna inom landet än att betala för varor som komma från utlandet, när det gäller så här stora belopp. Och om vi sedan händelsevis skulle bli avstängda, hur skola vi då kunna klara oss, om vi inte få importera någonting från utlandet. Men får man skäligen prishöjning och de av herr statsrådet föreslagna odlingspremierna, kan man räkna med att det skall gå att få fram tillräckligt med spannmål inom landet.

Man kan ju även, som också har framhållits här förut, höja priset på stärkelsepotatis och bränneripotatis. Potatisodlingen kan behöva uppmuntras även den i större utsträckning än hittills.

Således kan man höja priserna på olika varor. Men det är ju klart, att som läget nu är kan det bli nödvändigt att rösta för subventionslinjen som en tillfällighetsåtgärd. Helst skulle jag vilja välja den av mig förordade prishöjningen, men om den blir utslagen, blir jag kanske tvungen att rösta för subventionen för att komma upp till i reservanternas förslag begärda 200 miljoner kronor.

Det är klart, att man på vissa håll kan tycka, att de priser som ha blivit föreslagna skulle kunna räcka, men så är inte fallet. I all synnerhet med den skörd vi nu se framför oss äro priserna låga. Visserligen får man tänka sig en omräkning, en s. k. justering senare, men jordbrukarna känna ett visst missmod. när de se, hur saken ligger till. Jag får för min del framhålla, att det skulle vara mycket klokt, om riksdagen ville gå med på reservanternas förslag. Det skulle bli en uppmuntran för jordbrukets folk, som detta säkerligen skulle vara mycket tacksamt för. Jag hoppas, att regeringen inte skulle känna det som en motgång, om riksdagen liksom reservanterna ginge in för bättre priser.

Jag skall inte uppehålla tiden mera, men jag har önskat framlägga de siffror, som jag nämnde, med anledning av herr Henry Johanssons anförande och erinra om att det rör sig om mycket stora belopp, när det gäller import av spannmål.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på det under behandling varande utlåtandet yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att kammaren skulle godkänna den vid utlåtandet avgivna reservationen; samt 3:o), av herr *Öhman*, att kammaren skulle godkänna utskottets hemställan med den av honom under överläggningen föreslagna ändringen i motiveringen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Tjällgren* begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga godkännande av den vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr *Öhman* äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. (Forts.)

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående jordbruksutskottets utlåtande nr 67 antager godkännande av den vid utlåtandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till herr Öhmans yrkande i frågan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 67, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Tjällgren* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 84;

Nej — 51.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade proposition nr 326.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtande nr 244, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående vissa åtgärder till främjande av bostadsförsörjningen jämte i ämnet väckta motioner; samt

andra lagutskottets utlåtande nr 53, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande, dels ock i ämnet väckta motioner.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med stöd av bifogat läkarintyg anhåller jag härmed om ledighet från riksdagsarbetet tills vidare.

Stockholm den 3 juli 1947.

Sven Linderot.

Riksdagsman *Sven Linderot* har vid i dag företagen undersökning visat sig lida av hjärtsjukdom, varför han tills vidare är oförmögen till arbete.

Stockholm den 3 juli 1947.

H. Lundberg.

På gjord proposition bifölls ansökningen för den tid, varunder herr Linderot på grund av den i läkarintyget angivna sjukdomen vore oförmögen till arbete.

Då alla ärenden på föredragningslistan redan blivit behandlade, medgav kammaren, på framställning av herr talmannen, att de anslag som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.10 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 8 juli.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Justerades protokollen för den 2 och den 5 innevarande månad.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med åberopande av närslutna läkarintyg får jag vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under två veckor från den 9 juli.

Stockholm den 8 juli 1947.

K. Schlyter.

President *Karl Schlyter* är på grund av surmenage de travail i behov av vila från riksdagsarbetet och luftombyte, för hälsans vårdande, nu omedelbart och under några veckors tid, det varder härmed intyगत.

Stockholm den 5 juli 1947.

J. Tillgren,

Den begärda ledigheten beviljades.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtande nr 244 och andra lagutskottets utlåtande nr 53.

På framställning av herr talmannen beslöts att andra lagutskottets utlåtande nr 51 skulle på föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras näst efter konstitutionsutskottets utlåtande nr 26.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 4.02 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.
